

# "Op weg naar een gebiedsdialoog Flevoland"

Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland  
(26, 27 en 28 november 2002)

A.M.E. Groot, K. Deinum, G. Migchels, C. Wierda & T. Vogelzang



# Referaat

---

A.M.E. Groot, K. Deinum, G. Migchels, T. Vogelzang, C. Wierda, 2003. "Op weg naar een gebiedsdialoog Flevoland". Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland (26, 27 en 28 november, 2002). Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Alterra-rapport 703. 68 blz.

Verslag van een ontwerpatelier ten behoeve van een integrale inrichting van het gebied dat wordt gevormd door de driehoek Lelystad, Swifterband en Dronten (Midden Flevoland) in opdracht van Praktijkonderzoek Veehouderij, Lelystad en Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. De doelen van het ontwerp-atelier waren: 1) het ontwikkelen van inspirerende ontwerpen voor het gebied Midden Flevoland; 2) Het identificeren van innovatieve ideeën voor projecten en 3) het bouwen van een netwerk.

Een intensief en creatief proces waaraan een diversiteit van actoren aan deel heeft genomen heeft uiteindelijk geleid tot een aantal innovatieve concepten voor Midden Flevoland in 2030. Deze ideeën zijn vervolgens geconcretiseerd in de vorm van innovatieve projecten.

Trefwoorden: Flevoland, regiodialoog, innovatie-ontwikkeling, interactieve planvorming.

Alterra-rapport 703, ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 32,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-Document. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2003 Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte,  
Postbus 47, NL-6700 AA Wageningen.  
Telefoon: (0317) 47 47 00; fax: (0317) 41 90 00.  
e-mail: postkamer@alterra.wag-ur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Projectnummer 12193.01

Woord vooraf	4
Samenvatting	5
<b>1. Inleiding</b>	<b>7</b>
<b>2. Beschrijving werkproces</b>	<b>8</b>
2.1 Algemeen	8
2.2 Opening	8
2.2 Thema's voor gebiedsinrichting	8
2.3 Excursie: Sterke punten en dynamiek van het gebied	8
2.4 Midden Flevoland in een brede context: globale trends	9
2.5 Toekomst van Midden Flevoland: innovatieve concepten en ideeën	11
2.6 Toekomst van Midden Flevoland: uitgewerkte projecten en hun onderlinge samenhang	11
<b>3. Resultaten: Toekomstbeelden en projectideeën</b>	<b>14</b>
3.1 Toekomstbeelden	14
3.2 Projectideeën	37
<b>4. Follow-up atelier</b>	<b>39</b>
<b>Bijlagen</b>	<b>40</b>
1. Deelnemers atelier 'Kennislandgoed Flevoland'	41
2. Programma atelier 'Kennislandgoed Flevoland'	44
3. Introductie Gerard Michels (Praktijkonderzoek Veehouderij, Lelystad)	45
4. Sterke punten en dynamiek van Midden Flevoland (resultaten excursie)	48
5. Trendmaps per themagroep	49
6. Innovatieve ideeën voor de inrichting van Midden Flevoland in 2030	52
7. Mindmaps	59
8. Persoonlijke statements	66

Op 26, 27 en 28 november, 2002 hebben een groot aantal betrokkenen van het gebied 'Midden Flevoland' deelgenomen aan het atelier 'Kennislandgoed Flevoland'. Gezamenlijk hebben zij ideeën ontwikkeld voor een integrale inrichting van dit gebied in 2030. Trefwoorden daarbij waren '(internationale)kennisstraat', 'werkgelegenheid', '(Rand)stadsontwikkeling', 'agro-food productie' en innovatie. Of het nu ging om specifieke kennis over het gebied 'Midden Flevoland', of over sectoren zoals landbouw, natuurbeheer, recreatie, stedelijke of plattelandsontwikkeling, tijdens het atelier hebben de deelnemers ieder hun eigen unieke kennis met elkaar gedeeld en gezamenlijk nieuwe kennis ontwikkeld. Dit gebeurde in de vorm van innovatieve toekomstbeelden en projecten voor de (her)inrichting van het gebied in 2030. Met het atelier 'Kennislandgoed Flevoland' is een start gemaakt met een regiodialoog om op interactieve wijze een integrale gebiedsstrategie te ontwikkelen met hieruit voortkomende kansrijke, vernieuwende en spraakmakende concepten en projecten. Het verheugt me dat de samenstelling van de groep deelnemers erg breed is geweest. Ik wil u hierbij allen die op een of andere manier hebben bijgedragen aan het succes van het atelier van harte bedanken voor uw inzet en enthousiasme waarmee u gewerkt heeft en ik nodig u van harte uit om een rol te *blijven* spelen in de verdere uitwerking van de toekomstbeelden en projectideeën voor Midden Flevoland en de daadwerkelijke realisatie ervan.

*Mevrouw. L.M. Bouwmeester- den Broeder  
Gedeputeerde voor o.a R.O, Provincie Flevoland*

# Samenvatting

De projectgroep 'Kennislandgoed Flevoland' heeft in november 2002 het initiatief genomen om een gebiedsdialog te starten met behulp van het ontwerpatelier 'Kennislandgoed Flevoland'. Dit atelier was onderdeel van een al lopend traject ten behoeve van een integrale inrichting van het gebied Midden Flevoland. De doelen van het atelier 'Kennislandgoed Flevoland' waren:

- Het ontwikkelen van inspirerende ontwerpen voor Midden Flevoland in 2030;
- Het identificeren van innovatieve ideeën voor projecten;
- Het bouwen van een netwerk.

Gedurende ruim twee dagen hebben diverse actoren, ieder met geheel unieke gebiedskennis en/of sectorale kennis, met elkaar op creatieve wijze gewerkt aan een integrale inrichting van Midden Flevoland in 2030. Vanuit vier leidende thema's: 'randstadslandschap', 'werkgelegenheidslandschap', 'grondgebonden agro-productielandschap' en 'internationaal kennislandschap' ontwikkelden zij verschillende innovatieve concepten voor een integrale inrichting van Midden Flevoland in 2030. Deze ideeën zijn vervolgens geconcretiseerd in de vorm van innovatieve projecten en uitgewerkt in termen van een achterliggende visie en, organisatorische en inrichtingsprincipes.

Midden Flevoland in 2030 als *werkgelegenheidslandschap* laat een toekomstbeeld zien waarin 'contrasten', 'landschapsritme' en 'ketenomkering' centraal staan. Midden Flevoland als werkgelegenheidslandschap kent twee opvallende projecten: *Kennisstraat* en *Markplaats*. De 'Kennisstraat' staat voor intensieve kennisindustrie gericht op life-science en biotechnologie. De 'Markplaats' is een ontmoetingsplaats waar de stedeling in oog komt te staan met de veelzijdigheid van het nieuwe platteland en de burger industriële kennis en kunst ontmoet.

Midden Flevoland in 2030 als *internationaal kennislandschap* betreft een gebied waar groene energie en hoogwaardige integrale kennisontwikkeling hoog in het vaandel staan. Het internationale kennislandschap laat drie kenmerkende projecten zien: *Groene kenniskristal*, *Flevo-energie* en een *Gebiedscoöperatie*. Het kennislandgoed wordt een internationaal centrum van innovatie en een proeftuin op praktijkschaal voor nieuwe ideeën. Flevo-energie staat voor het zelfvoorzienend

zijn wat betreft energie. In de Gebiedscoöperatie wordt de coöperatiegedachte gecombineerd met een groenfonds met als uitgangspunt dat financiering plaatsvindt door gezamenlijke projectontwikkeling.

In Midden Flevoland in 2030 als *grondgebonden agroproductielandschap* is de relatie tussen consument en agro-foodproducent in ere hersteld. Het vermarkten van streekeigeneproducten en omgevingskwaliteit geeft mensen van binnen en buiten het gebied de gelegenheid om de *polder experience* te beleven. Het grondgebonden agro-productielandschap kent twee projecten: *Polderkennis* en *Vers uit de regio*. In Polderkennis wordt door interactie tussen agrarische ondernemers, onderzoekers, maatschappelijke organisaties en overheid gericht gewerkt aan gebiedsgerichte systeeminnovaties. Het project Vers uit de regio gaat in op het vermarkten van een groot assortiment van unieke verse streekeigeneproducten.

In het toekomstbeeld van Midden Flevoland als *(Rand)stadslandschap* staan 'het dorpse', 'mens en cultuur' en de 'open ruimte' centraal. De druk vanuit de randstad vormt de aanleiding voor het ontstaan van *Flevolandstad*. Flevolandstad is een open gebied met het accent op natuurlijkheid en natuur om te voldoen aan de stedelijke vraag. Flevolandstad is tevens een levendig gebied door een grote toegankelijkheid voor fietsers, wandelaars, auto's, vliegtuigen en ICT. De ontwikkeling van Flevolandstad is gebaseerd op een pakket van waarden die zijn uitgewerkt in het project Flevocode. De *ontwikkelingsmaatschappij 'Flevoschap BV'* wordt als organisatievorm gehanteerd. Het betreft een organisatievorm waarin de verschillende belanghebbenden vanuit gezamenlijkheid in het gebied opereren. Ruimtelijk spelregels laten een landschap zien met onder andere multifunctionele clusters in de ruimte.

Door een vrije uitwisseling van gedachten en meningen, en het samen creëren van nieuwe gebiedsrelevante kennis heeft het atelier heeft positief bijgedragen aan een beter onderling begrip en relaties tussen de betrokkenen van het Kennislandgoed Flevoland. Hiermee is een eerste stap gezet in het vormen van een netwerk

---

waarvan de leden zich in willen zetten voor de ontwikkeling van hun gebied 'Midden Flevoland'.

*Follow-up:*

Sinds januari 2003 is een multi-actor interim werkgroep bezig om het vervolg van het atelier 'Kennislandgoed Flevoland' vorm te geven en op te starten. Er is een eerste aanzet geweest tot het vormen van een gebiedsagenda die kan worden gezien als een intentieverklaring van bestuurders. Met een dergelijke intentieverklaring geven de bestuurders hun commitment aangeven met betrekking tot *waarmee zij samen aan de slag gaan en op welke manier*.

Op dit moment is het duidelijk dat er een grote uitdaging ligt voor alle relevante betrokkenen om *het gebied* en de ontwikkeling ervan op de lange termijn *als bindende en drijvende factor* te zien en die sterker te laten zijn dan het individuele korte termijnsbelang.

# 1. Inleiding

---

Voor de aanleiding van het atelier Kennislandgoed Flevoland moeten we teruggaan naar 1998. Het ecologisch onderzoek op het gebied van slootkantbeheer uitgevoerd door Praktijkonderzoek Veehouderij (PV) te Lelystad mondde uit in aanbevelingen om toekomstig onderzoek op te schalen. In 2001 werd met de integrale gebiedsstudie 'Landstad Lelystad' het idee van een landelijke proeftuin voor verbrede landbouw én de wens om tegemoet te komen aan maatschappelijke wensen van burgers en bestuurders in Lelystad en Dronten omtrent wonen, werken en recreatie steeds concreter. Deze gebiedsstudie volgde in grote lijnen het Omgevingsplan Flevoland (2000) waarin een integrale visie voor de gewenste verder ontwikkeling en het beheer van de provincie Flevoland was opgesteld. In 2002 werd een vervolg gegeven aan de integrale gebiedsstudie maar nu onder de noemer van 'Kennislandschap Flevoland' (2002) waarin de volgende drie wensen centraal stonden:

- De woon, werk- en recreatie wensen van de burgers en bestuurders van Lelystad en Dronten;
- De landelijke behoefte van beleid, agrariërs, stedelingen en buitenlui naar concretisering van het concept stadslandbouw;
- De wens van Wageningen UR om sectoroverschrijdend, multidisciplinair en op transparante wijze innovatieve bedrijfssystemen te ontwikkelen die maximaal aansluiten op maatschappelijke wensen.

Voor de herinrichting van het gebied werd veel belang gehecht aan de betrokkenheid van relevante stakeholders zoals overheden, (agrarische) ondernemers, kennisinstellingen, burgers en verschillende maatschappelijke organisaties. Er werd een interactief planproces voorgesteld waarin verschillende sectorale en gebiedsbelangenpartijen geacht werden met elkaar te communiceren en gezamenlijk invulling te geven aan de bovengenoemde wensen: het idee van een gebiedsdialoog was geboren met hierin 'Kennislandgoed Flevoland' als een potentieel projectidee.

De projectgroep 'Kennislandgoed Flevoland' heeft in november 2002 het initiatief genomen om een gebiedsdialoog te starten met behulp van het atelier 'Kennislandgoed Flevoland'. In dit ontwerpatelier werd de nadruk gelegd op het proces van innovatie.

De doelen van het atelier 'Kennislandgoed Flevoland' waren:

- Het ontwikkelen van inspirerende ontwerpen voor het gebied Midden Flevoland;
- Het identificeren van innovatieve ideeën voor projecten;
- Het bouwen van een netwerk.

## 2. Beschrijving werkproces

### 2.1 Algemeen

In het atelier 'Kennislandgoed Flevoland' is bewust gekozen voor een benadering waarmee met name innovatieontwikkeling gestimuleerd is. Door het scheiden van de processporen innovatie- en draagvlakontwikkeling ontstaat op beide terreinen meer kwaliteit (van Mansfeld et al., 2001).

Innovatieontwikkeling is tijdens het atelier gestimuleerd door:

- Het samenbrengen van mensen met ieder unieke gebieds- en/of sectorale kennis, inclusief landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen;
- Het samenbrengen van personen die in staat zijn om op een andere manier naar de dagelijkse praktijk te kijken;
- Het inbrengen van personen die in staat zijn om andere mensen buiten de bestaande kaders te laten kijken;
- Het gebruik van creatieve methoden en technieken die met elkaar een dynamisch proces vormen;
- Een focus op de toekomst oftewel op 'wat zou kunnen' in plaats van op huidige problemen en conflicten oftewel 'wat er niet is';
- Een intensieve begeleiding van de themagroepen door ervaren procesmanagers.

### 2.2 Opening atelier

Mevr. Bouwmeester (Gedeputeerde Provincie Flevoland) opende het atelier door kort in te gaan op het belang van integrale gebiedsinrichting waarbij ze een aantal voorbeelden noemde van samenwerkingsprojecten die zich daar de laatste jaren op gericht hebben. Mevr. Bouwmeester benadrukte dat de inspanningen van het atelier beslist niet moesten worden gezien als een bedreiging voor de landbouw, maar juist als een uitgelezen kans voor een duurzame herinrichting van het gebied, waarbij termen als 'bedrijfsverbreding', 'nieuwe neventakken', 'duurzame bedrijfsvoering en ontwikkeling', 'kennisstraat', 'ecologie', 'stadsrandzones' en 'plattelandontwikkeling' trefwoorden dienen te zijn. Ook gaf mevr. Bouwmeester aan dat in het Europees uitvoeringsprogramma voor Flevoland zijn nog voldoende middelen beschikbaar voor kansrijke projecten.

Dhr. Migchels (Praktijkonderzoek Veehouderij, Lelystad; projectleider 'Kennislandgoed Flevoland') zette de opening voort door de aanleiding van het

atelier toe te lichten, de doelstellingen te introduceren en de plaats aan te geven van het atelier als onderdeel van een langer proces. Het atelier zou met name de nadruk dienen te leggen op het innovatiespoor door het ontwikkelen van innovatieve ontwerpen en projecten voor Midden Flevoland in 2030. Na het atelier zullen innovatie- en draagvlakontwikkeling, en implementatie hand en hand moeten lopen.

### 2.3 Thema's voor gebiedsinrichting

Om een zekere mate van onderscheidenheid en extremiteit in ideeënvorming te stimuleren zijn vier invalshoeken geformuleerd die als leidraad dienden bij de inrichting van Midden Flevoland in 2030. Deze vier invalshoeken, oftewel centrale thema's, zijn via een interactief proces geselecteerd uit een scala aan, door participanten zelf ingebrachte, thema's. De discussie rondom deze thema's bood de deelnemers de gelegenheid om hun persoonlijke wensen, ideeën, zorgen en ervaringen over de toekomst van het gebied met elkaar te delen zonder dat men bekritiseerd werd.



Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland



## Een scala van thema's voor gebiedsinrichting

Voor de selectie van de vier centrale thema's is gebruik gemaakt van de criteria 'onderscheidenheid', 'recht doen aan de door de participanten geïdentificeerde thema's', en 'landschap is integratieslag'. Algemene aspecten geldend voor alle vier geselecteerde thema's kwamen als randvoorwaarden terug (Mindmap 1: bijlage 7).

### 2.4 Excursie: Sterke punten en dynamiek van het gebied

Als inspiratiebron voor creativiteit en innovativiteit is gebruik gemaakt van een gebiedsexcursie die werd aangestuurd door de participanten zelf. Rondom de vier centrale thema's werden groepen gevormd. De potenties van het gebied door de ogen van de participanten werd door henzelf vastgelegd met een digitale camera.





De excursie gold als belangrijke inspiratiebron en maakte het mogelijk om ideeën uit te wisselen over wat nu als belangrijk werd gezien om mee te nemen in toekomstige ontwikkelingen van het gebied.

## 2.5 Midden Flevoland in een brede context: globale trends

Ontwikkelingen in Midden Flevoland kunnen niet los worden gezien van trends die op landelijk niveau of zelfs op mondiaal niveau plaatsvinden. Een aantal van deze zogenaamde exogene trends zijn niet of nauwelijks te beïnvloeden maar geven richtingen, randvoorwaarden en mogelijkheden aan voor de toekomst van het gebied. Een introductie over basistrends van dhr. Peter Smeets van Alterra had als een aanzet te geven voor een meer diepgaande discussie in de themagroepen over externe trends die niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn maar die wel degelijk van invloed zijn op toekomstige ontwikkelingen in Midden Flevoland (Mindmap 2: bijlage 7).

Iedere themagroep heeft een eigen 'trendmap' ontwikkeld waarin belangrijke trends voor het gebied werden aangegeven waarbij gedacht werd vanuit het leidende thema (bijlage 5).

## 2.6 Toekomst van Midden Flevoland: innovatieve toekomstbeelden en projectideeën

Genereren van innovatieve ideeën voor Midden Flevoland in 2030

Geïnspireerd door de excursie en de discussie over trends werd in de themagroepen een inrichtingsvraag/opdracht geformuleerd om de beeldvorming m.b.t. de inrichting van Midden Flevoland in 2030 verder te concretiseren. Tabel 1 geeft per thema de geformuleerde inrichtingsvraag/opdracht aan waar de themagroepen vervolgens mee aan de slag zijn gegaan.

Tabel 1. Inrichtingsvragen en opdrachten van de themagroepen.

Themagroep	Inrichtingsvraag/opdracht
Werkgelegenheidslandschap	Ontwerp een kennisstraat op de as Dronten-Lelystad, die werkgelegenheid genereert en waarin regionale belanghebbenden bijdragen
Internationaal kennislandschap	Ontwikkel een multifunctioneel agrarisch kennislandschap Flevoland (LSD) met internationale uitstraling
Grondgebonden Agroproductielandschap	Hoe ziet een toekomstig grondgebonden agro productielandschap er uit in het LSD gebied?
(Rand)stadslandschap	Hoe kan zich een randstadslandschap in Midden Flevoland ontwikkelen?

Gestimuleerd door het gebruik van een aantal creatieve technieken werd in de themagroepen een groot aantal ideeën naar voren gebracht om aan de inrichtingsvraag/opdracht tegemoet te komen. De ideeën werden geprioriteerd in termen van: innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar; innovatief en goed implementeerbaar; bekend en goed implementeerbaar. Bijlage 6 geeft een volledig overzicht van alle ideeën. Hier slechts een korte impressie.

## Innovatieve ideeën voor Midden Flevoland 2030: een impressie.

### *Themagroep: Grondgebonden agro-productielandschap*

- 98. ...
- 99. ...
- 100. Alle ondernemers op intranet (1r)
- 101. Precisielandbouw (1gr)
- 102. Iedere boer eigen homepage (1r)
- 103. Webcam's
- 104. Boer in zicht
- 105. Boer woont niet op bedrijf
- 104. Trekleer met joystick
- 105. Gebiedsfonds (1r,1g)
- 106. Big farmer (big brother) (2g)
- 107. TV-producties
- 108. Openlucht theater
- 109. Toneel
- 110. Boerentoneel
- 111. LSD oerol
- 112. ...

### *Themagroep: Internationaal kennislandschap*

- 27. ....
- 28. 2-daagse stages voor breed publiek nationaal-internationaal (1bl)
- 29. volle activiteitenagenda
- 30. Be good and tell it, kennisetalage (1bl)
- 31. Werken bij de boer
- 32. Creatieve denkateliers in LSD (1g)
- 33. Organiseer regionale platformen voor kennis (1bl)
- 34. Flevohof nieuwe stijl
- 35. Inspirerend gebouw: -schelp, -inspiratie spiraal
- 36. Organiseer collectieve acquisitie, grootschalig AKC (1bl)
- 37. Lokaal groenfonds (1g,1r,1gr,3bl)

- 38. Regioops-autonoom

39. ....

### *Themagroep: (Rand)stadlandschap*

- 85. ...
- 86. Dierentuin/safari in de polder/landbouwhuisdieren/kruisingen/stier Herman/misklonen
- 87. Expertise-centrum poldermodel/mislukkingen doorontwikkeling (1r,1bl)
- 88. Verhoogde wisentweg dijk-tij etc. (2g)
- 89. Dieren zichtbaar/etalagestallen (1g)
- 90. Tunnel naar A'dam met polderprojecties & O.L.S. (2g)
- 91. Megatuincentrum voor Randstad (1g)
- 92. McDonalds productiecentrum (2g)
- 93. Agrarische arcadie/openluchtmuseum jaren 30 Cornelis Leter
- 94. Horizontaliteit in architectuur
- 95. Snel uitloop stad-land (1r)
- 96. Natuurlijke uitstraling gebouwen
- 97. Stadland verbinding op virtueel niveau (info-bestellingen) webcams
- 98. ...

### *Themagroep: Werkgelegenheidslandschap*

- 16. ...
- 17. Goed onderwijs (concept) (1r)
- 18. Meer senioren in ontwikkeling (1gr)
- 19. Disco (1r)
- 20. Kunstenaar - ontwikkelen en verkopen (1r)
- 21. Zorg-landbouw (1r)
- 22. Natuur -i.c.m bestaande (1gr)
- 23. Functie
- 24. Hoogwaardige woonlocatie (1gr)
- 25. ...

## Verbeelden van innovatieve ideeën: toekomstbeelden voor Midden Flevoland in 2030

Iedere themagroep heeft voor een klein aantal prioritaire innovatieve ideeën een uitwerkingsslag gemaakt in termen van motto, logo, beeld en verhaal.



*De gemaakte posters vormen een belangrijk tussenresultaat en staan afgebeeld in het volgende hoofdstuk 3.*

Het optreden van mevr. Renske van den Tempel van de Schapenboerderij de NoordKroon met 'mijn droom' trok de deelnemers verder mee in het denken over innovatieve ontwikkelingen voor Midden Flevoland in 2030. Haar droom bevatte vele inspirerende gedachten. Het idee van 'Lelystad als stad waar de bewoners zich voortbewegen tussen grazende schapen zal menig participant zich lang' blijven herinneren. Zo ook de bijzondere dropjes als toekomstig streekproduct.

### **Uitwerking van toekomstbeelden in projecten**

Een van de laatste stappen tijdens het atelier betrof het uitwerken van de toekomstbeelden in de vorm van projecten. De projecten werden kort 'beschreven' in termen van een motto, logo, beeld en conceptuele uitgangspunten. De deelnemers gaven de samenhang tussen de projecten weer door een achterliggende visie te formuleren en de te hanteren principes voor inrichting en sturing. In hoofdstuk 3 worden deze resultaten gepresenteerd.



## 3. Resultaten atelier Kennislandgoed Flevoland

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het atelier Kennis Landgoed Flevoland gepresenteerd. In 3.1 worden de toekomstbeelden met de bijbehorende project-ideeën weergegeven voor de vier themagroepen. In de afsluiting (§ 3.2) komen de individuele statements van de deelnemers aan bod die aan het einde van het atelier gemaakt zijn als de gemeenschappelijke afspraken.

### 3.1 Resultaten themagroepen: Toekomstbeelden en projectideeën

#### Midden Flevoland als werkgelegenheidslandschap: Toekomstbeelden

*Ontwerpopdracht:* Ontwerp een kennisstraat op de as Dronten-Lelystad, die werkgelegenheid genereert en waarin regionale belanghebbenden bijdragen.

Er zijn drie toekomstbeelden voor Midden Flevoland 2030 als werkgelegenheidslandschap uitgewerkt. Deze toekomstbeelden worden gedreven door de motto's 'opzoek naar contrasten' en 'volg het landschapsritme'. De drie uitgewerkte toekomstbeelden zijn:

*Kennisstraat:* Midden Flevoland met een kennisstraat op de as Lelystad-Dronten die duidelijk zichtbaar is in het landschap. De Kennisstraat wordt gevormd door een ketting van kenniswerkplaatsen.

*Marktplaats:* Midden Flevoland met een verticale as als ontmoetingsplaats voor de kennis-producent en de consument zowel professioneel als recreatief. De meerwaarde komt uit het geheel van agroproductie, industrie en cultuurhistorie. De Marktplaats heeft een eigen identiteit en volgt het landschapsritme.

*Ketenomkering:* Midden Flevoland als een gebied waarin de transitie van aanbod naar vraag gericht essentieel is. Klanten worden intensief bij de product-ontwikkeling betrokken. Duale acquisitie geldt hierbij als concept.

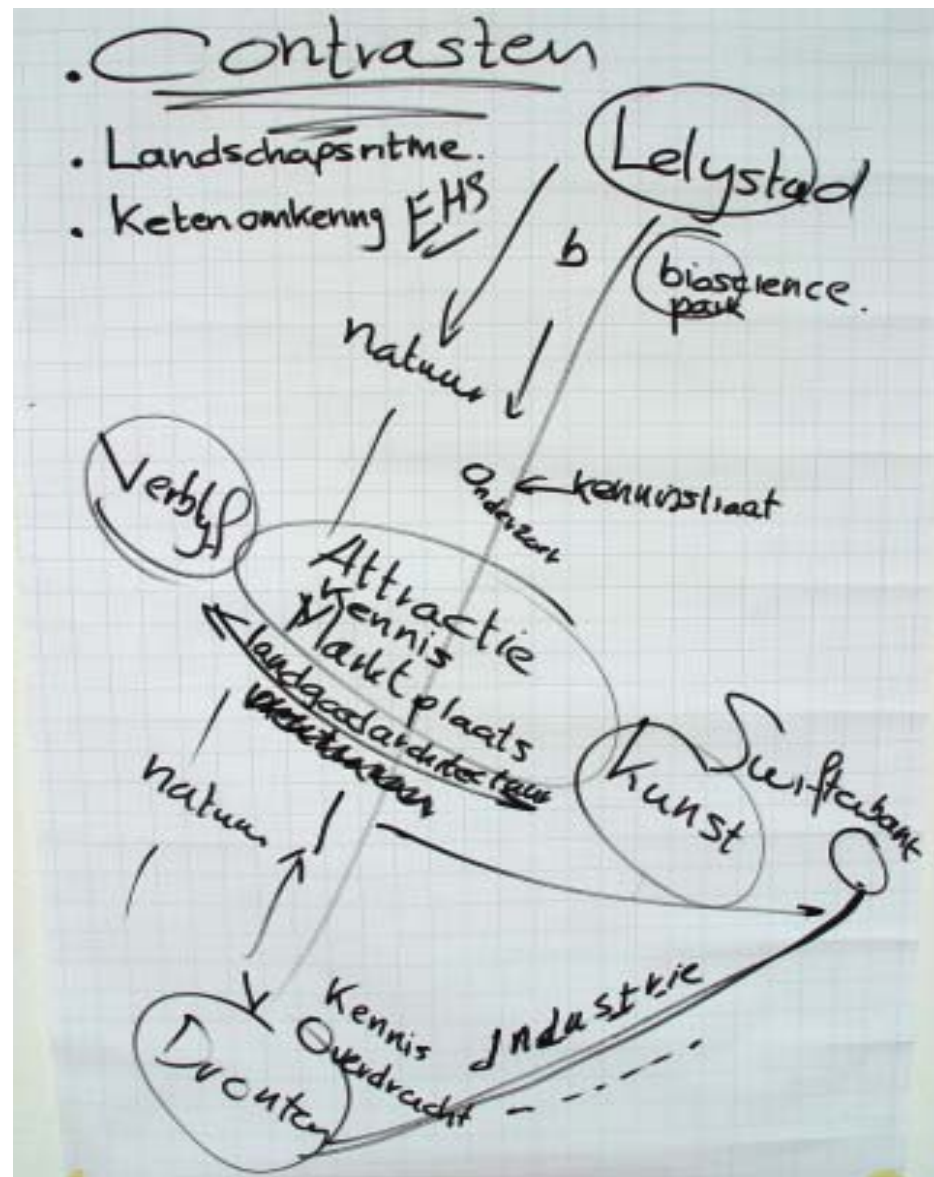
Mindmap 3 in bijlage 7 geeft de samenvatting van de plenaire discussie over deze toekomstbeelden weer.



Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland



Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland



"Op weg naar een gebiedsdialoog Flevoland"



## Midden Flevoland als werkgelegenheidslandschap: projecten

### Visie achter de projecten

Basisvoorwaarde is dat het gebied marktgericht is en dus voor de gewenste markt aantrekkelijk is en internationaal gekend wordt. Als markt wordt een drietal speerpunten genoemd:

#### 1. Kennisindustrie voor life-science en biotechnologie

Op het gebied van life-sciences en biotechnologie is een forse ontwikkeling gaande in nieuwe concepten, nieuwe producten en nieuwe productiemethoden. Kortom veel nieuwe bedrijven en nieuwe bedrijfsconcepten binnen bestaande bedrijven. De R&D van deze bedrijven ziet in het kennislandgoed een uiterst aantrekkelijke vestigingsplaats vanwege de ontmoetings- en synergiemogelijkheden en de kwaliteit die het gebied biedt.

#### 2. Stedeling ontmoet platteland

Het gebied is qua uitstraling een landgoed en bevat uitnodigende voorzieningen waarin de stedeling, hier gedefinieerd als wereldburger met diepgaande belangstelling voor kwaliteit van leven, zich sterk door uitgenodigd voelt en naar terug wil komen. In deze opzet kan de internationaal georiënteerde stedeling het platteland beleven.

#### 3. Burger ontmoet kennisindustrie

Op dezelfde wijze is het gebied een landgoed waar de burger de kennisindustrie ontmoet. Immers de kennisindustrie in het gebied richt zich op producten die de (biologische) kwaliteit van leven verhogen. De wijze waarop dat tot stand komt en de wensen die de wereldburger met die diepgaande belangstelling voor kwaliteit van leven heeft, kunnen elkaar op het landgoed in een passende setting ontmoeten en samen meerwaarde voor elkaar creëren.



## Projecten

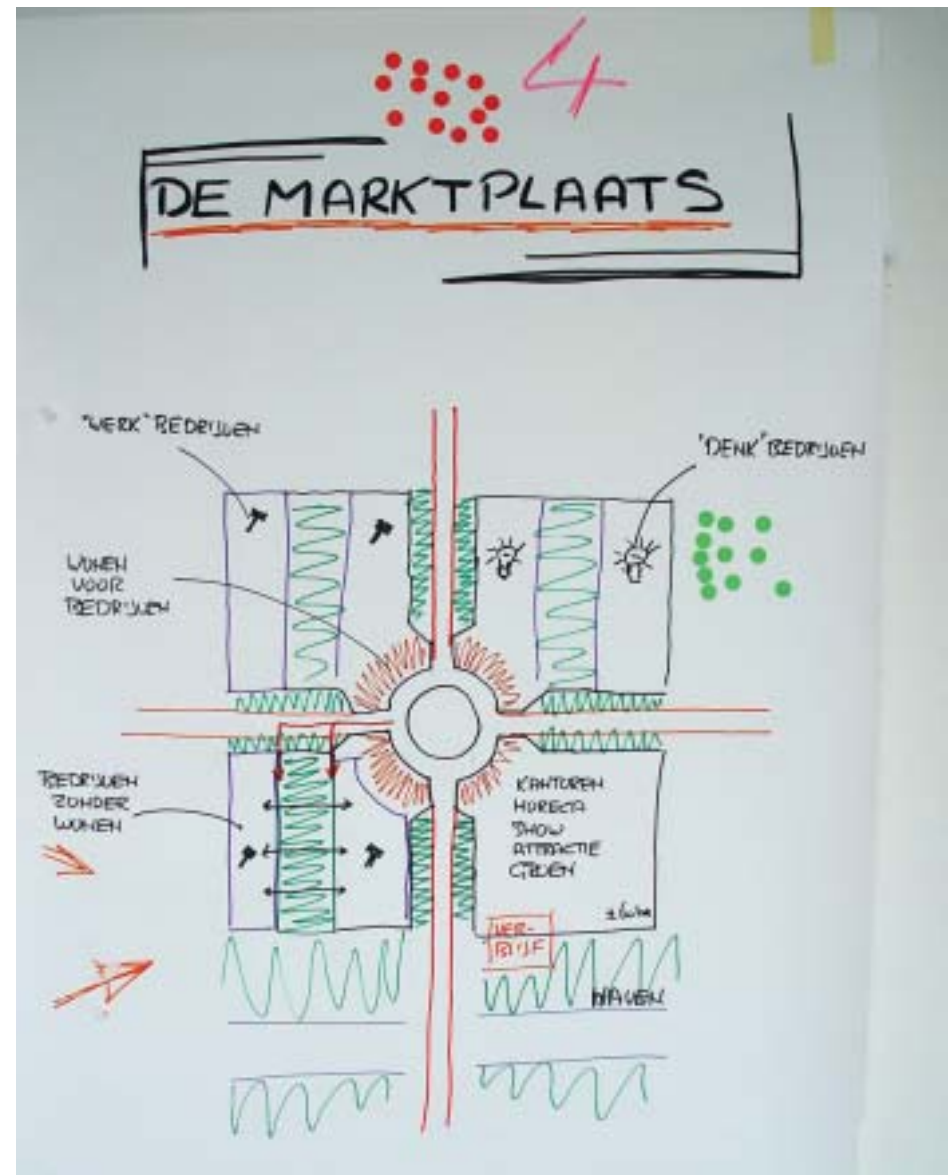
Om aantrekkelijk te zijn voor de drie marktspeerpunten wordt het gebied voorzien van twee projecten.

### *Kennisstraat*

Het gebied biedt vele aanknopingspunten voor een invulling als Kennisstraat. De as tussen Lelystad en Dronten, al snel omgedoopt in 'Wisent Valley', moet internationaal bekend komen te staan als een gebied waar nieuwe producten, nieuwe teeltmethoden en nieuwe mechanisatie uitgedacht en getest worden. Uit alle windstreken van de wereld komt men naar dit gebied om de nieuwste snufjes op agrarisch gebied te zien. De Kennisstraat wordt gekenmerkt door intensief samenwerkende en marktconforme kennisondernemingen.

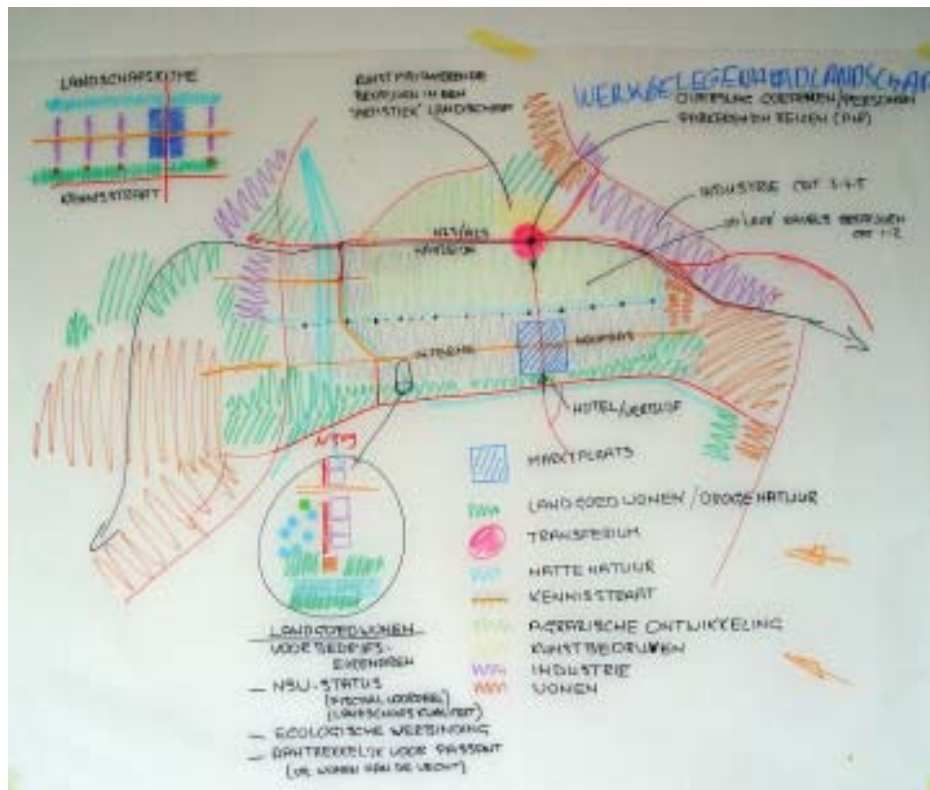
### *Marktplaats*

Het tweede project, de tweede as, loopt noord-zuid en verbindt het transferium bij Swifterbant met de Marktplaats verder zuidelijk in het gebied. Deze verticale as heeft voor professionals en individueel belangstellenden een hoge attractiewaarde en wordt gekenmerkt door 'ontmoeten', 'kwalitatief verblijven', maar geeft ook recreatieve belevingswaarde. Vragers en aanbieders van kunst, voorlichting, recreatie, landgoederen en bedrijven komen hier samen. Deze plek wordt gedoopt als 'Marktplaats'. Het gebied moet een eigen karakter krijgen en zich qua belevingswaarde onderscheiden van de rest van de polder.

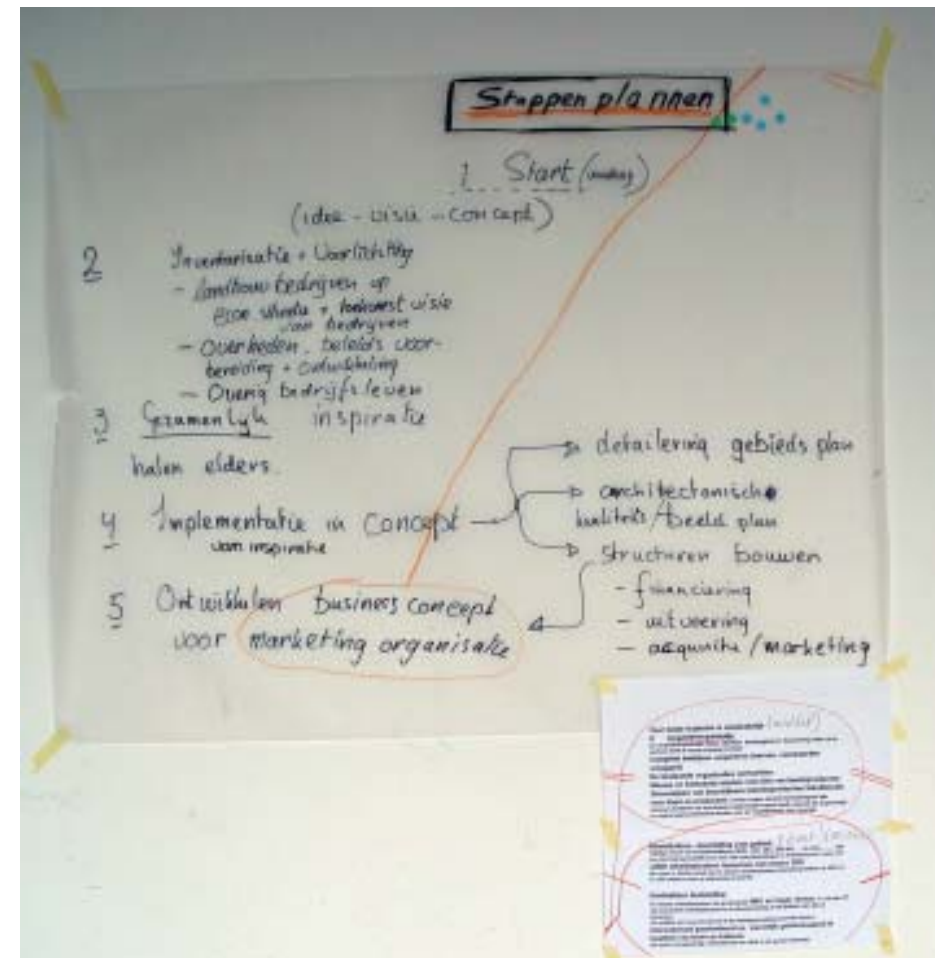


## Principes

De 'kennisstraat' vormt de as van het landschap. De reeds aanwezige kennisinstellingen, onderwijsinstututen en agrarische bedrijven bieden vele aanknopingspunten en zijn richtinggevend voor de invulling van het gebied als 'Kennisstraat'. De opbouw van de 'Kennisstraat' volgt het landschappelijk ritme. Dit houdt in dat er niet gebouwd wordt langs de weg, maar achter de bestaande bouwlocaties. De tussenliggende ruimten blijven open. Ook de creatie van de 'Marktplaats' volgt het landschappelijke ritme, echter in een meer verdichte vorm dan in het geval van de 'Kennisstraat'.



Het streefbeeld zou bereikt kunnen worden op verschillende wijze. De gemeente Dronten wil vooral eerst een visie op het gebied, terwijl de aanwezige adviseurs en ondernemers het gebied 'bottom-up' willen ontwikkelen. Een ding is in ieder geval duidelijk, er dienen producten ontwikkeld worden die marktwaarde hebben. Het geheel dient vraaggericht te zijn.



---

## Midden Flevoland als internationaal kennislandschap: Toekomstbeelden

*Ontwerpopdracht: Ontwikkel een multifunctioneel agrarisch kennislandschap in Flevoland (LSD) met internationale uitstraling.*

Uit een totaal van 95 ideeën zijn binnen het thema 'Internationaal Kennislandschap' zijn twee toekomstbeelden gepresenteerd. Mindmap 4, bijlage 7 geeft de samenvatting van de plenaire discussie over de gepresenteerde toekomstbeelden.

*Flevo-energie:* alle energie die het gebied nodig heeft wordt in het gebied geproduceerd waarmee de internationale afhankelijkheid afneemt. Om dit streefbeeld te kunnen realiseren is het nodig dat nieuwe brandstofsysteem worden ontwikkeld.

*Groene kenniskristal:* in 2030 staat kennis hoog in het vaandel waarmee het landschap internationale allure verwerft. De Wayboerhoeve dient als spil voor de groene diensten. Hoogwaardige natuurontwikkeling wordt gecombineerd met varkens- en visteelt. Iedere dag het hele jaar rond kan men kennis nemen van agro-innovaties op permanente tentoonstellingen.

## Midden Flevoland als internationaal kennislandschap: Projecten

### Visie achter de projecten

Kennislandgoed Flevoland dient richting te geven aan oplossingen voor de volgende spanningsvelden:

- Stad - platteland;
- Landbouw - natuur;
- Energie - ecologie;
- Landbouwproductie - recreatie.

Kennislandgoed Flevoland schept mogelijkheden om met potentiële oplossingen voor de genoemde spanningsvelden te experimenteren. De kennis die hiermee opgedaan wordt kan weer vermarkt worden. Kennislandgoed Flevoland maakt

goed gebruik van de pioniersgeest die nog aanwezig is in het gebied. De openheid tussen mensen, die hiermee gepaard gaat maakt het relatief gemakkelijk om de krachten te bundelen.

### Projecten

*Groene Kenniskristal: denken en doen*

Oostelijk Flevoland ligt op het scharnierpunt tussen stad (Zuidelijk Flevoland) en land (Noord Oostpolder). Het is hiermee bij uitstek geschikt als locatie voor Kennislandgoed Flevoland: een smeltkroes van stad en land. Het Kennislandgoed is een centrum van innovatie en een proeftuin op praktijkschaal van nieuwe ideeën en gaat opgedane kennis vermarkten. Alle hiervoor benodigde actoren (overheden, kennisinstellingen, scholen, agrariërs en ondernemers) zijn in het gebied aanwezig. Met de pioniersgeest die nog in gebied aanwezig is, is de mogelijkheid voor een integrale aanpak opportuun.

Het Groene Kenniskristal kent drie zones:

- 1) Een kenniscentrum gericht op de wereld;
- 2) Een zone voor kleinschalige initiatieven gericht op de directe omgeving;
- 3) Een grootschalig open gebied gericht op agrarische productie en duidelijk verbonden met de andere twee zones.

De Waiboerhoeve vormt de kern van het Groene Kenniskristal. Hier bevindt zich het kennis- en infocentrum voor groene diensten waar signalen van buiten worden opgevangen, gesorteerd en in het gebied uitgezet. Ook fungeert het als loketfunctie naar de wereld, met een permanente presentatie van hoogwaardige en intensieve agro-innovaties. Denk hierbij aan de hoogste en stilste windmolens, hoogwaardige natuurontwikkeling met begrazing door varkens. Viskwekerijen gekoppeld aan kassen en varkensstallen. Ook ligt er een intensieve koppeling met de reeds aanwezige onderwijsinstellingen en de voedselverwerkende industrieën in de regio.

### *Flevo-energie*

Het gebied wordt voor energiegebruik voor alle aanwezige instituten zelfvoorzienend en zelfs netto leverancier van energie. Dit geschiedt door het bundelen van energie uit vier hoofdstromen: biomassa, wind, zon en organische bijproducten. Het project wil hiermee bijdragen aan:

- Onafhankelijkheid van eindige fossiele brandstoffen, maar ook van politiek instabiele regio's;
- Verminderen milieudruk;
- Voorbeeldfunctie;
- Voorzien in de mondiale vraag naar kennis over alternatieve energiebronnen
- Ontwikkeling en toepassing van nieuwe brandstof- en brandstofopslagsystemen.

Inzet is het bundelen van bestaande kennis en het ontwikkelen van nieuw kennis. Hiertoe gaan een groot aantal partijen samenwerken zoals gebiedspartijen 'Kennislandgoed Flevoland', oliemaatschappijen, energieproductie- en distributiebedrijven, en maatschappelijke organisaties die een duidelijk belang hebben bij dit concept.

### *Gebiedscoöperatie 'Welbegrepen gemeenschapsbelang'*

Binnen het Kennislandgoed komt een gebiedscoöperatie die als groene dienst een aantrekkelijk landschap tussen Dronten en Lelystad aanbied aan de maatschappij. Financiering van het landschap vindt plaats door projectontwikkeling. Hierdoor kan de maatschappij een aantrekkelijk landschap krijgen met een (bijna) gesloten beurs. Kwaliteitsborging door de coöperatie vindt plaats via contracten met haar leden.

Conceptuele uitgangspunten hierbij zijn:

- Planologische ruimte voor nieuwe initiatieven;
- Financiering door gezamenlijke projectontwikkeling;
- Verleiden deelnemers, door kwaliteitsverbetering van het gehele gebied;
- Contracten met overheden en de coöperatie (welke groene diensten onder welke condities);

- Contracten met coöperatie en haar leden (welke groene diensten onder welke condities);
- Alleen grondeigenaren uit het gebied kunnen lid worden van de coöperatie.

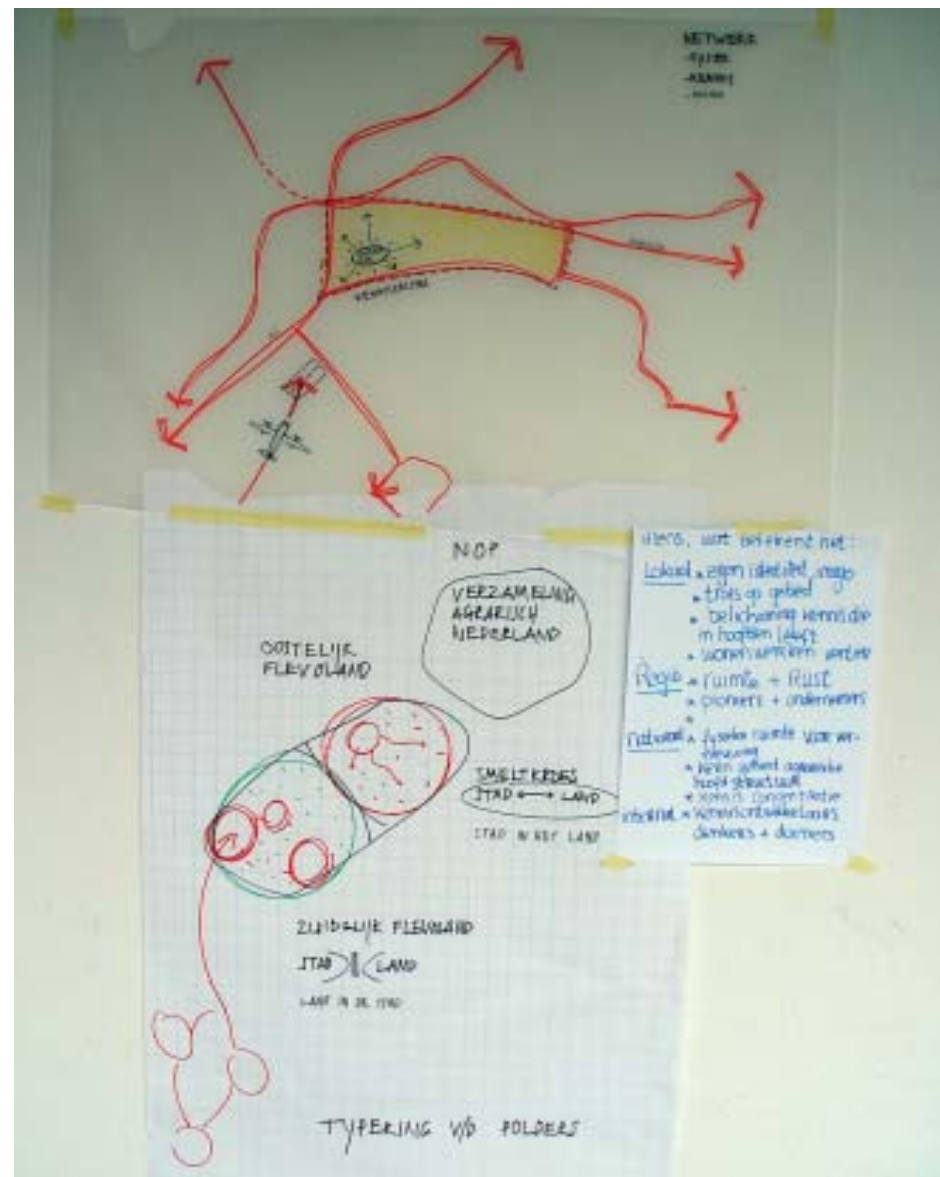
### **Principes**

Sturen op kwaliteit geldt als leidend sturingsprincipe. Kracht van het concept moet zijn dat de kwaliteit van het gebied als geheel meer is dan de kwaliteit van de verschillende opgetelde deelprojecten. Daartoe is sturing op kwaliteit noodzakelijk. Nieuwe contractvormen voor het waarborgen van ruimtelijke kwaliteit worden ontwikkeld door afspraken tussen de coöperatie en gemeenten. De coöperatie stuurt op haar beurt ook weer op kwaliteit via de contracten met haar leden.

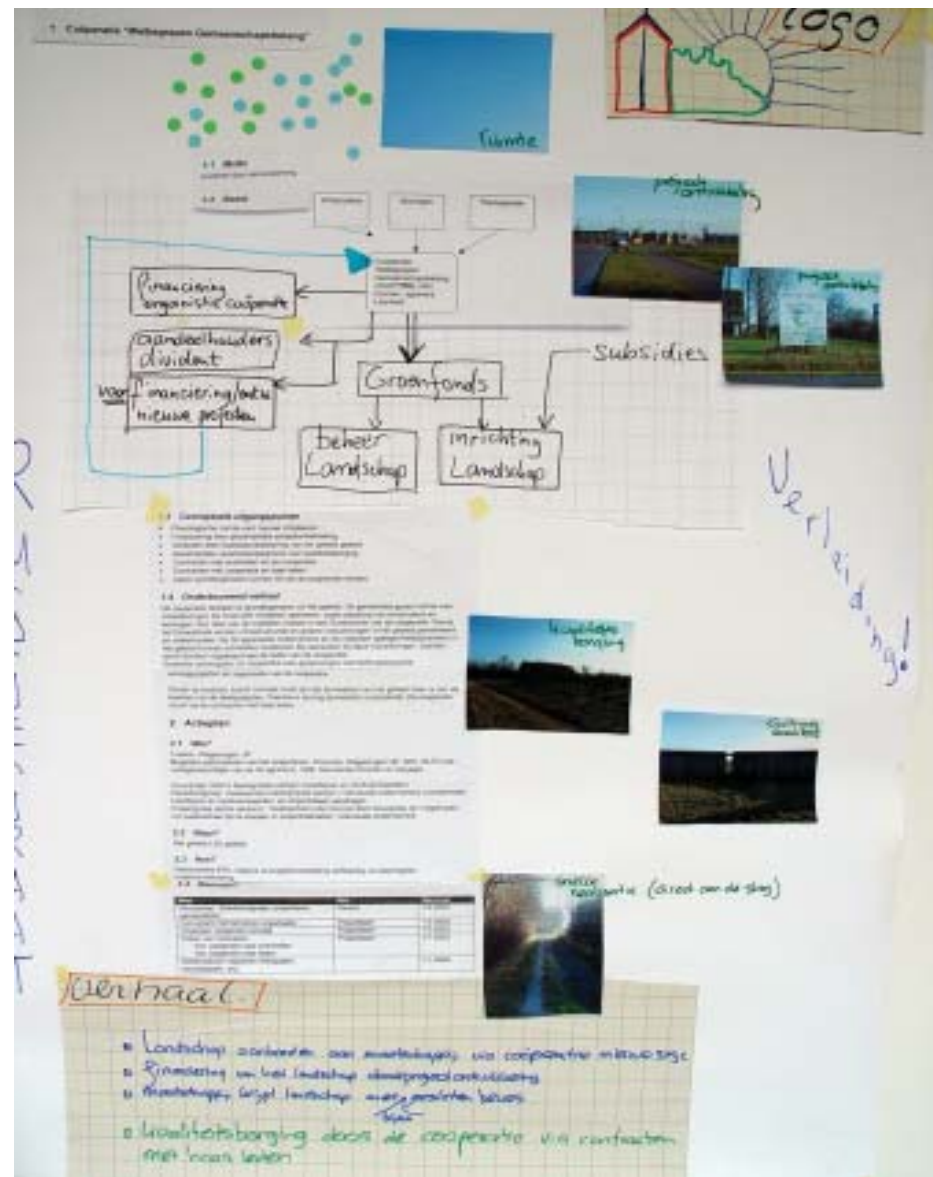
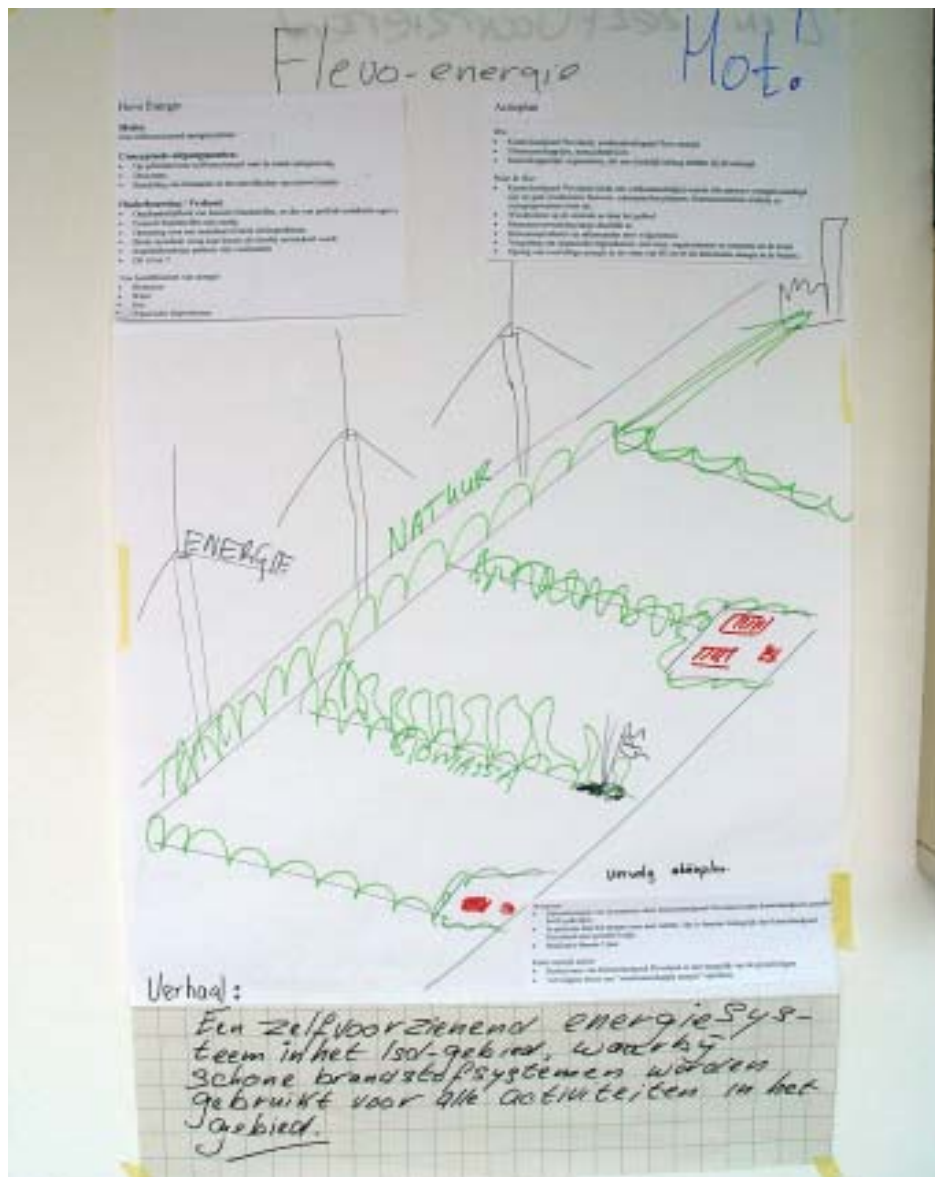
Voor het project 'Gebiedscoöperatie Welbegrepen Gemeenschapsbelang' wordt als organisatievormen gedacht aan een *gebiedscoöperatie* en een *groenfonds*. De gebiedscoöperatie bestaat uit grondeigenaren uit het gebied. De gemeenten geven planologische ruimte voor ontwikkelingen die financiële middelen opleveren. Een deel van de middelen vloeit terug in het groenfonds van de coöperatie. Vanuit het groenfonds worden een recreatieve infrastructuur en groenvoorzieningen in het gebied gerealiseerd. De agrarische ondernemers en de instituten in het gebied kunnen als ondernemers activiteiten ontplooiën die versterkt worden door deze infrastructuur. Jaarlijks krijgen de leden het dividend uitgekeerd van de coöperatie. Een dergelijke constructie maakt het waarschijnlijk mogelijk om, onafhankelijk van Brusselse normen, groene diensten marktconform te kunnen vergoeden.

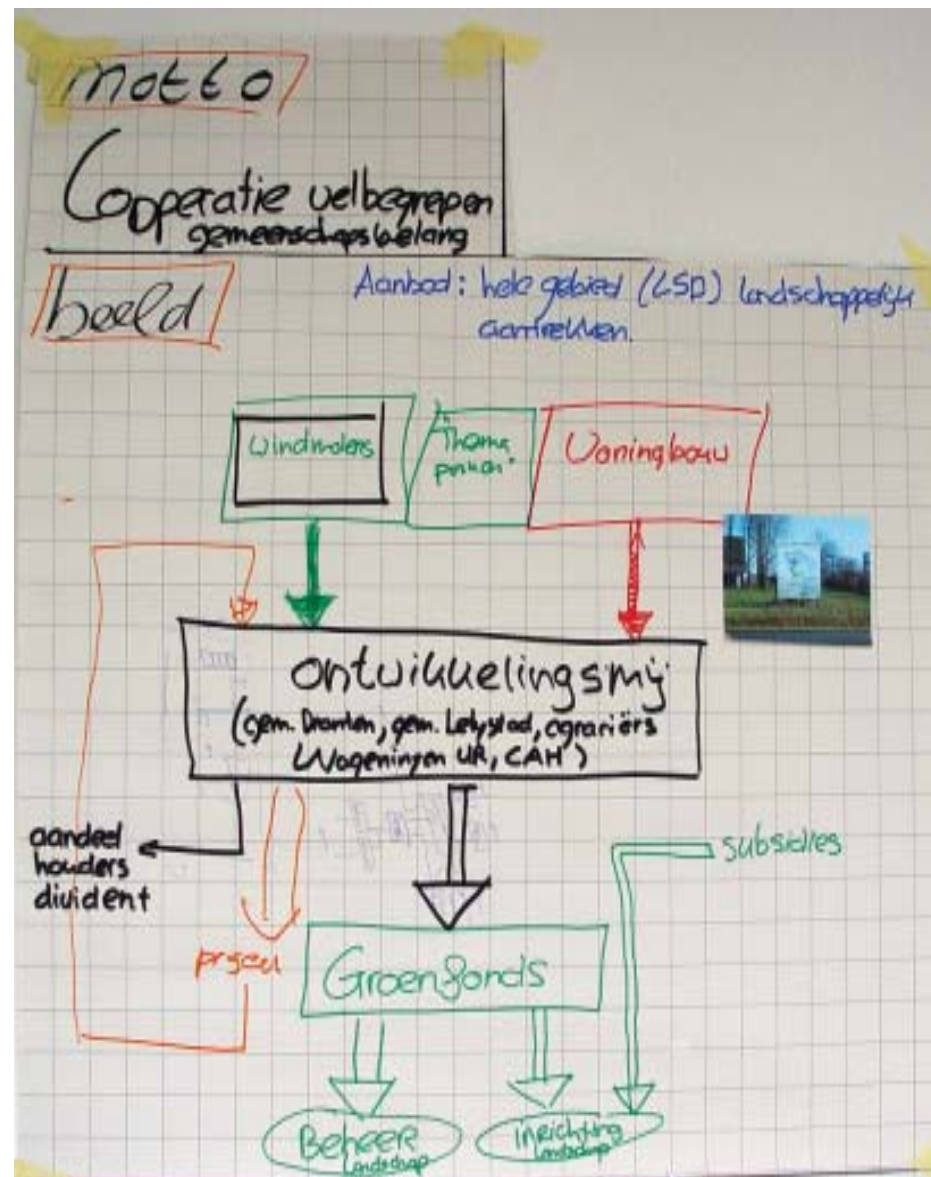
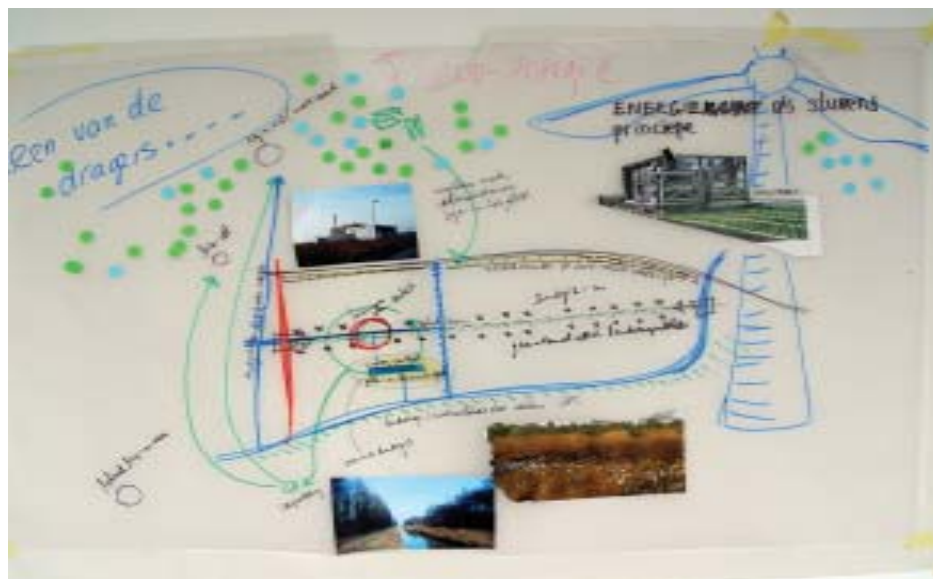


Een verslag van het atelier Kennislandschap Flevoland



"Op weg naar een gebiedsdialog Flevoland"





Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland

## Midden Flevoland als grondgebonden agro-productielandschap: Toekomstbeelden

*Ontwerpvrage:* Hoe ziet een toekomstig grondgebonden agro-productielandschap er uit in het LSD gebied?

Uit een geheel van 120 innovatieve ideeën zijn vier toekomstbeelden gepresenteerd. Mindmap 5 in bijlage 7 geeft een samenvatting van de plenaire discussie over deze toekomstbeelden:

*Vers uit de polder:* een tocht door de polder is zoets als een culinaire ontdekkingsreis. Alle verse producten hebben elk een eigen unieke smaak. Het landelijk gebied straalt een authentieke traditionele sfeer uit.

*Samenwerken:* samenwerking op basis van vertrouwen vormt een van de pijlers van de landbouw. Samenwerking tussen ondernemers is gericht op schaalvergroting en gebiedsbeheer, inclusief het management van (water)wegen.

*Polderkennis:* Kennis is de motor achter de moderne landbouw en het beleid. Samenwerking tussen verschillende actoren met elk hun unieke sectorale en/of gebiedskennis is hierbij essentieel. Deze verschillende partijen worden dan ook uitgenodigd om het strijdtoneel te verlaten.

*Polder experience:* the 'polder experience' wordt gevoed door de randstedelijke onkunde over de landbouw. De 'polder experience' bestaat uit een combinatie van de meest geavanceerde agro-innovaties, cultuurhistorie en recreatie en toerisme. Een bezoek aan de polder wordt er onvergetelijk door.



Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland



**motto**

**SAMENWERKEN**  
(sociaal - economisch - ecologisch  
meerwaarden)

**Logo**



**Beeld**



**Verhaal**

machines / gebouwen  
in: kreten  
PR / voorlichting  
verbreding kennis  
schaalvergroting — bedrijf  
— gebied

tussen: boeren  
bedrijven  
burgers

hoe? — gebiedscontract  
— gebiedsfonds  
— LSO vereniging

**PROJECT 'POLDERKENNIS'**

**MOTTO**

'GEBIEDSKENNIS  
VOOR EEN  
NIEUWE LANDBOUW'

**Logo**



**BEELD**



**VERHAAL**

- KENNIS A REMA

- SAMENWERKEN



- ONDERZOEKS  
PROGRAMMA



**PRODUCT: KENNIS MOTOR  
VOOR HET GEBIED**



## Midden Flevoland als grondgebonden agro-productielandschap; projecten

### Visie achter de projecten

In 2030 is de band tussen consument en agro-foodproducent hersteld. Ondernemen in 2030 betekent maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen. Samenwerking staat hoog in het vaandel, synergie wordt door integratie nagestreefd. In 2030 is er sprake van een verbreding van de landbouwactiviteiten in Midden Flevoland in de richting van het vermarkten van streekproducten. Hierbij gaat het om streekproducten die de smaak van het platteland weergeven en die appelleren aan een landelijke traditie met een authentieke sfeer. In de driehoek 'Leystad-Swifterbant-Dronten' zijn veel burgers en consumenten aanwezig, die zich tot deze elementen aangetrokken voelen en dus ook willen investeren in de aanschaf van streekproducten uit de eigen regio. Daarmee heeft de landbouw in het gebied in 2030 een extra pijler onder het bedrijf gekregen, waarmee een duurzame bedrijfsvoering gegarandeerd is.

Daarnaast gaat het in 2030 ook om het vermarkten van de omgevingskwaliteit van het gebied. Burgers uit het gebied kunnen op de boerenbedrijven in de regio een 'agro-experience' beleven waardoor zij beter begrijpen wat er in de land- en tuinbouw in het gebied gaande is en zij zich daar ook weer meer verbonden mee voelen. De polder experience wordt ook aangemoedigd bij grote groepen burgers van binnen en buiten het gebied in de vorm van grootschalige projecten.

### Projecten

#### Polderkennis

Het project Polderkennis heeft als motto 'nieuwe kennis voor een nieuwe landbouw in de polder'. Het idee daarachter is dat er in interactie tussen boeren en onderzoekers in het gebied nieuwe agro-productiesystemen ontwikkeld worden, die passen in het gebied en ook gebruik maken van de specifieke kwaliteiten die het gebied heeft. In dit kader wordt er door boeren en onderzoekers gezamenlijk nieuwe kennis ontwikkeld, die gebiedsgericht is en tevens bedrijfsoverstijgend

gebruikt kan worden. De nadruk hierbij ligt op het invullen van een multifunctionele landbouw, waarbij de uitwerking daarvan per bedrijf heel verschillend kan zijn. Concreet doel van het project is het verstrekken van de gebiedskwaliteit en het recht doen aan de functie die boeren en boerinnen kunnen vervullen bij het open houden en beheren van het gebied. Bij de ontwikkeling en invulling van deze vormen van multifunctionele landbouw worden ook maatschappelijke organisaties betrokken en de overheid wordt gevraagd om als financier op te treden.

*Vers uit de regio* is een project dat als doel heeft om een heel assortiment van producten te vermarkten. Kernelementen in dit project zijn de relatie markt-consumenttrends en kennisontwikkeling binnen de keten. Een netwerkorganisatie met hierin ketenpartijen zoals producenten, verwerkers, onderzoek, AKC-Flevoland, commerciële dienstverlenende bedrijven wordt opgericht om op projectmatige wijze het project aan te pakken.

### Principes

Gebiedsontwikkeling zal gekenmerkt worden door bedrijfsversterkende systeeminnovaties. Het landschap dient als drager van alle ambities: levert fysieke infrastructuur, kennisinfrastructuur, ondernemerschap en maatschappelijke/politieke ambities.

Voor het vermarkten van streekproducten werken boeren en boerinnen in het gebied samen in een nieuwe vereniging. Met deze vereniging kunnen ze zowel hun producten gezamenlijk afzetten, als ook gezamenlijk in het gebied een aanbod aan andere actoren doen om andere functies dan die van de primaire landbouw in te vullen. Deze nieuwe vereniging zet zich in 2030 dan ook volop in op 'natuur- en landschapsbeheer', 'recreatie' en 'zorg'. In 2030 bestaat er ook een gebiedscontract in Midden Flevoland met een bijbehorend gebiedsfonds waarmee duidelijke afspraken gemaakt worden over het beheer van het gebied en de 'beloning' van de verschillende functies in het gebied door diverse betrokken partijen.

Grootschaligheid is richting gevend voor het realiseren van de 'polder experience'. Zo wordt het grootschalige Agro-Evoluon gecreëerd om de 'polder-experience' voor grote groepen burgers van binnen en buiten het gebied mogelijk te maken.



1. PROJECT: 'POLDERKENNIS' (3A)

⊙ MOTTO: NIEUWE KENNIS VOOR EEN VERMEUWENDE LANDBOUW IN DE POLDER

⊙ BEELD

- NIEUWE AGROPRODUCTIESYSTEMEN
- GEBIEDS ONDERNEMERS (BOEREN + ONDERZOKERSINSTELLINGEN)
- DYNAMIEK

⊙ UITGANGSPUNTEN → HARDWARE / SOFTWARE / ORGWARE

- KENNISONTWIKKELING DOOR ONDERZOK EN BOEREN
- UITWISSELING VAN KENNIS TUSSEN ONDERZOK + BOEREN
- GEBIEDSGERICHT / BEDRIJFSOVERSTIJGEND

⊙ VERHAAL

- LANDBOUW WORDT MULTIFUNCTIONEEL (OOK VPA TEC)
- UITKOMST: DIVERSITEIT OP BEDRIJFSNIVEAU
- DUURZAAMHEID (3P's) DRIJFT INNOVATIE
- VERSTERKEN GEBIEDSKWALITEIT

2. AKTIEPLAN

- MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

⊙ WIE: KENNISINSTELLINGEN → TREKKER

- OPERIEEL → FINANCIER
- BEDRIJFSLEVEN → TREKKER + FINANCIER

⊙ HOE: ONDERZOKSPROGRAMMA OPSTELLEN (GEGEAMENLJK)

- VOOR HET L&D-GEBIED → VIA KENNISARENA
- 5- JAARLANGE TERMEN

⊙ WAAR: KOPPELEN AAN GEBIEDS CONTRACT

- EXPERIMENTELEN EN KENNISINSTELLINGEN
- PRAKTIJK BELEVEN IN HET GEBIED

⊙ WANNEER: 2003 BEGINNEN

⊙ KORTE TERMEN: PROJECTGROEP INSTELLEN VAN BETROKVEN ATOREN

- ZUREN MOETEN ZICH ORGANISEREN (VERENIGING / WERKGROEP TV/PPV/IS/CAH COOPERATIE)

Project: (3b)

→ VERMARKTEN VAN EEN / HET ASSORTIMENT PRODUCTEN: "VERS UIT DE REGIO"

→ KERNELEMENTEN:

- ✗ MARKT, CONSUMENT, TREND
- ✗ PRODUCTIE, PRODUCTIEWIJZE, LOGISTIEK
- ✗ KETEN - EN KENNISONTWIKKELING
- ✗ IDENTITEIT + CONCEPT

↓  
TRANSFER

→ HOE: NETWERKORGANISATIE / PROJECTMATH

→ WIE: ✗ ONDERNEMERS: PRODUCENT EN VERMARKTER

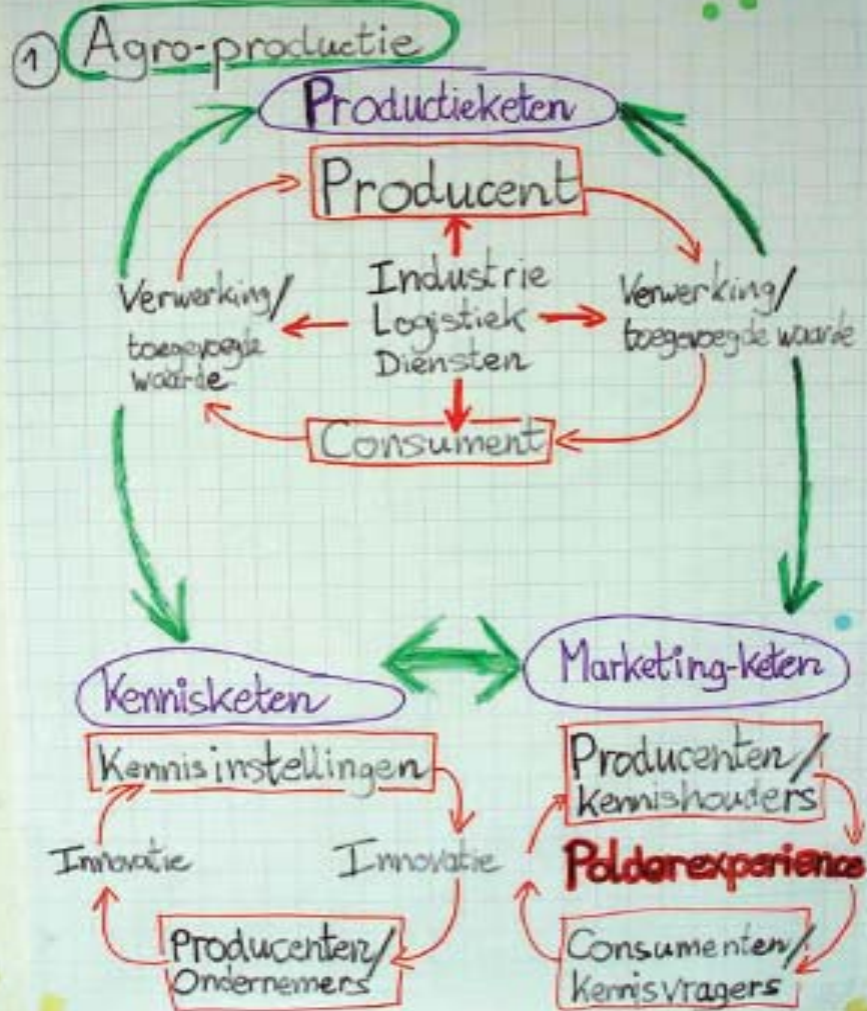
- ✗ LOGISTIEKE PARTNER
- ✗ ONDERZOKER
- ✗ AKC-FLEVOLAND
- ✗ COMMERCIELE DIENSTVERLENING

→ Start 2003: Project 2009

↓  
Instansie

↓  
Partners

# Grondgebonden Agro-productielandschap



# Grondgebonden Agro-productielandschap

② Landschap = Drager van ambities

- Openheid/Toegankelijkheid
- Identiteit/ Biedt ambiance !!
- Voorziet in robuuste ruggengraat  
Voor: - Productieketen  
- Kennisketen  
- Marketingketen
- Voorziet in ondernemersklimaat t.b.v.  
- Strategische allianties  
- Gebiedscontracten  
- Etc. . . . .



## Midden Flevoland als '(Rand)stadlandschap': Toekomstbeelden

*Inrichtingsopdracht:* Hoe kan zich een randstadlandschap in Midden Flevoland ontwikkelen?

Uit de 100 ideeën heeft de groep er drie toekomstbeelden gepresenteerd. In mindmap 6, bijlage 7 staat de plenaire discussie over deze toekomstbeelden samengevat.

*Energielandschap:* in 2030 draagt de agrarische productie bij aan de productie energie. Hierbij wordt gedacht aan windmolens en andere vormen van groene energie.

*Open:* in 2030 is het gebied geheel toegankelijk voor langzaam verkeer, paard, auto, openbaar vervoer, ICT, vliegverkeer en water. Het resultaat is meer levendigheid in het gebied dat contact heeft met andere gebieden en 'werelden'.

*Heerlijkheid:* De pluriforme culturele identiteit is het uitgangspunt voor de manier waarop gebouwd en ingericht wordt. Landgoederen en gebouwen zijn monumentaal en stralen hiermee de aanwezige kracht van en kennis in het gebied uit. De icon voor deze geldingsdrang is het koninklijke echtpaar Willem Alexander en Maxima die een nieuwe 'heerlijkheid' in het Kennislandgoed laten bouwen. Moderne theehuizen verrijzen in recreatiezones. Er is ruimte en ontwikkeling voor alle culturen uit de hele wereld.







---

## Midden Flevoland als (Rand)stadslandschap: projecten

### Visie achter de projecten

De druk vanuit de randstad wordt vertaald als een kans voor het gebied. De uiting van deze druk is vooral een extra toestroom van bewoners als overloop van de randstad. Deze toestroom worden uitgelegd als een positieve uitdaging voor Lelystad en niet geïnterpreteerd worden als het afvalputje of overloop van de randstad.

De culturele identiteit van de polderbewoners dienen de bestuurders te benutten als leidend motief. De polder is nog jong en de bewoners hebben de verhalen van hun 'oude' stek (verschillende regio's in Nederland en ook in het buitenland) nog bij zich. Met andere woorden: mens en cultuur staan centraal.

De belangen van de stedelingen wegen in toekomstbeeld zwaar. Alle bevolkingsgroepen krijgen ruimte om hun recreatieve wensen te vervullen. De directe omgeving wordt zeer toegankelijk ingericht voor zowel langzame vormen van verkeer (wandelen, fietsen, varen) en ook voor de snelle vormen ervan (auto, openbaar vervoer, luchtverkeer). Het gebied is dus niet in zichzelf gekeerd en hebben daarvoor veel contacten met andere 'werelden'.

De moderniteit van het gebied krijgt vorm in de ontwikkeling van een ingebed energielandschap. Dit landschap staat voor duurzaamheid en straalt betrokkenheid uit met de komende generaties. Ondernemers vertalen dit in maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dat is vooral te zien in de verbouw van energiegewassen, het gebruik maken van de modernste windmolens en het benutten van energie uit waterstromen.

## Projecten

### *Flevolandstad*

De druk vanuit de randstad vormt de aanleiding voor het ontstaan van Flevolandstad. De opgave hierbij is om culturele en ruimtelijke integratie van mensen(wensen) te realiseren in een bestaande gemeenschap en een bestaand landschap vanuit kracht en kwaliteit.

Concreet betekent het dat Flevolandstad naast het versterken van de eigen kwaliteiten, nieuwe kwaliteiten laat zien die berusten op de 'ankers':

- Ruimte met rust, groen en blauw;
- Verschillende mensen met verschillende culturen;
- Open en toegankelijke sfeer.

Om deze ankers te behouden en aan kwaliteiten te werken moet Flevolandstad een gebied zijn dat:

- Open blijft met het accent op natuurlijkheid, natuur en ecologische verbindingen (stedelijke vraag);
- Levendiger wordt door grotere toegankelijkheid, landgoederen, kennisontwikkeling met een accent op recreatieve voorzieningen;
- Agrarisch blijft door voor een mondiale en regionale markt voedsel, groen en energie te produceren met een accent op regionale identiteit van producten (marktkans in stedelijke omgeving).

Om te komen tot Flevolandstad zijn een aantal sturings- en inrichtingsprincipes uitgewerkt.

---

## Principes

De *Flevocode* geldt als een uitwerking van de achterliggende waarden van Flevolandstad. De *Flevocode* gaat uit van:

1. Respect voor elkaar en voor de omgeving;
2. Verbondenheid met de eigenheid het gebied, namelijk de kenmerken rust, ruimte en groen;
3. Regie vanuit het gebied (als werkwijze);
4. Uitingen van mensen (activiteiten) en goederen (monumenten voor de toekomst).

De ontwikkelingsmaatschappij '*Flevoschap BV*' faciliteert de beweging in Flevolandstad. Het uitgangspunt is dat de organisatie vanuit gezamenlijkheid in het gebied opereert. Dit leidt tot een organisatie-model waarbij:

- Leiding plaatsvindt door belanghebbenden met inbreng van kapitaal, arbeid en kennis, dit zijn bijvoorbeeld ondernemers, kennisinstituten en overheden;
- Adviezen ingewonnen worden van belangenbehartigers (zonder inbreng), dit zijn bijvoorbeeld maatschappelijke organisaties;
- Ondersteuning plaatsvindt door een professionele projectorganisatie met ontwerp-, communicatie-, marketing- en R&D-expertise;
- Projecten gerealiseerd worden door verschillende 'werkmaatschappijen', waarbij een (deel van) de belanghebbenden verantwoordelijk zijn.

*Flevolandschap* is uitgewerkt als een palet van spelregels. In plaats van een gedetailleerd ontwerp is gekozen voor een aantal principes waar projecten ruimtelijk aan moeten voldoen. Het eindresultaat moet zijn dat er een 'transparante band tussen twee polen' Lelystad en Dronten ontstaat. Door spelregels wordt een kader beschreven waarbinnen plannen kunnen worden ontwikkeld. Onvoorzien ontwikkelingen en creativiteit krijgen een kans.

De ruimtelijke spelregels komen voort uit de kwaliteiten van het gebied:

- De oude erven zijn groene eilanden (clusters) in de ruimte. Nieuwe ontwikkelingen moeten in de vorm van verdichte clusters en open ruimte worden ontwikkeld;


- Er is samenhang tussen de maatverhouding cluster en de ruimte eromheen. Kleine clusters liggen in een kleinere ruimte dan grote clusters;
- Bestaande clusters kunnen van agrarisch getransformeerd worden naar andere functies;
- De ruimte rond de clusters is collectief: een soort groundbank voor grondgebonden landbouw, recreatie en infrastructuur;
- Binnen de clusters kunnen verschillende functies een plaats krijgen. Buiten het cluster is het aantal functies beperkt;
- Goede verhouding van 'ontspanning' en 'inspanning';
- Een cluster is een groen eiland in de ruimte waarbij de gebouwen op een spannende manier zichtbaar zijn. Vanuit een cluster is er zicht op de omgeving;
- Vanuit de clusters is zowel zicht op de directe omgeving als zicht op de oneindige ruimte van de polder;
- Bouwen onder architectuur en landschapsarchitectuur, waardoor een grotere garantie bestaat op het realiseren van monumenten van de toekomst
- Er is een samenhang tussen de hoogte van het groen en de massa van het gebouw.

# WAARDE-UITGANGSPUNTEN

FLEVO  
BURGERSCHAP

MOTTO:  
HIER MAKEN WIJ ONZE TOEKOMST ZELF!

Uitgangspunt: **FLEVO-CODE**  
(zo zijn onze manieren)

uitwerking: 


① RESPECT \* voor elkaar

- gastvrij (toegankelijkheid)
- kennis
- veiligheid
- multi-regio

\* voor omgeving:

- materialen
- grondstoffen
- energie

② VERBONDENHEID met eigenheid

- rust
- ruimte (wijdsheid)
- groen 

③ werkwijze:  
regie in/vanuit gebied

④ uitingen:  
- monumenten voor de toekomst  
- .....

Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland

# ZO ZIJN ONZE MANIEREN

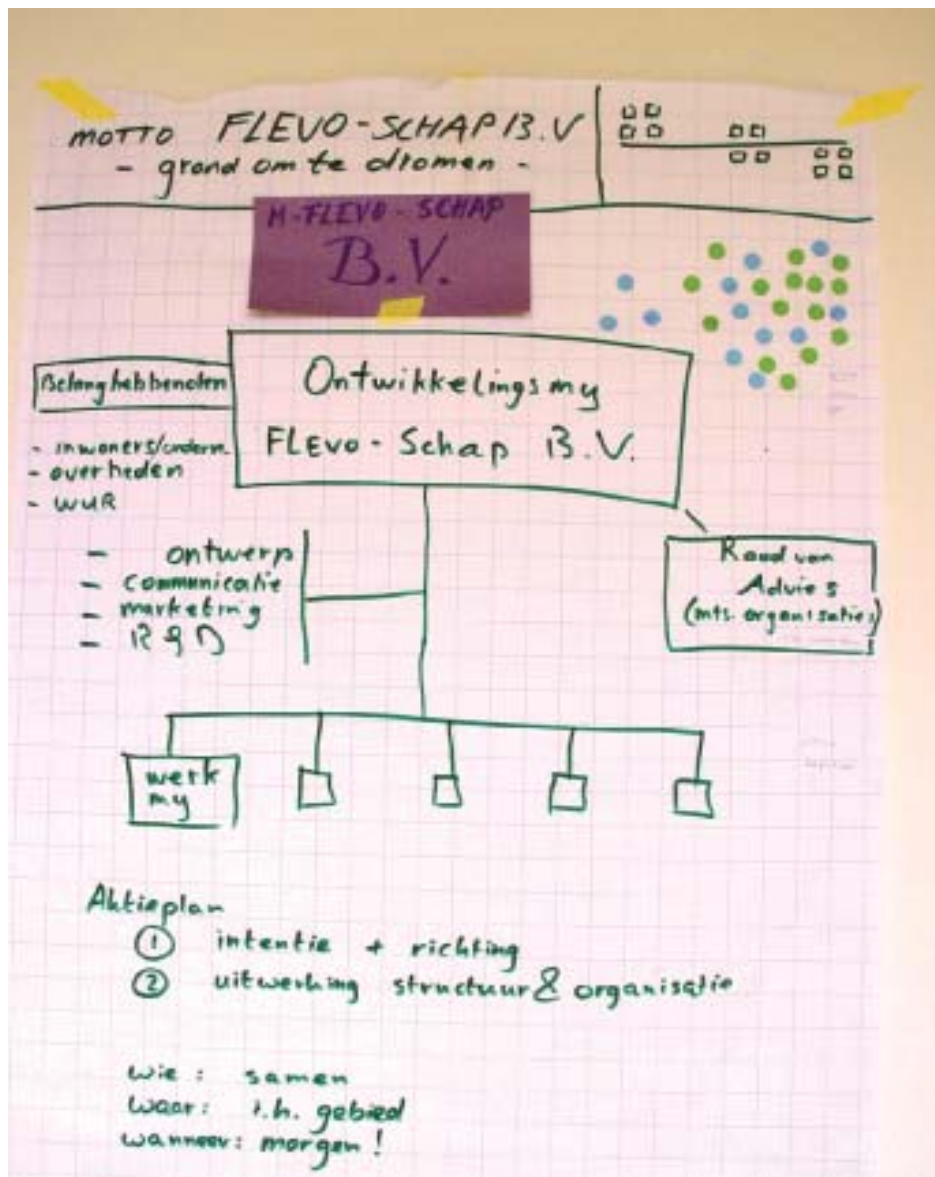
MELODIE "TUSSEN KEULEN EN PARIJS"

Tussen stad en platteland  
daar ligt midden-Flevoland  
al die met ons mee wil gaan  
die moet onze manieren verstaan

ZO ZIJN ONZE MANIEREN (4x)



"Op weg naar een gebiedsdialoog Flevoland"



---

## 3.2 Afsluiting

### Waardering resultaten

De deelnemers gaven aan dat ondanks dat er vanuit verschillende thema's aan de inrichting van Midden Flevoland in 2030 is gewerkt, de resultaten van de groepen opvallend weinig conflicterende elementen bevatten. Aspecten als 'kennis', 'landbouw als energiebron', 'multi-actor sturing' zijn door alle vier de themagroepen als leidende concepten uitgewerkt. In de plenaire presentatie was het opvallend dat de visies achter de projecten voor de verschillende themagroepen ongeveer gelijk scoorden (zie mindmap 7: bijlage 7).

De deelnemers waardeerden met name de projecten die gericht waren op nieuwe samenwerkingsvormen voor het inrichten van het gebied, inclusief de financiering ervan. Ook werden de projecten betreffende duurzame energieproductie hoog ingeschat.

### Persoonlijke statements en gemeenschappelijke afspraken

De individuele korte termijnacties lieten een hoge dosis enthousiasme over het proces zien (zie bijlage 8). Verschillende deelnemers hadden het plan kritisch te reflecteren op het verloop van het proces ter inspiratie van toekomstige vergelijkbare processen. Anderen hadden de intentie om meer met de resultaten van het atelier te doen in de vorm van draagvlakontwikkeling voor en implementatie van de projecten.

Vervolgens werden er een aantal gemeenschappelijke afspraken gemaakt:

#### *Parapluproject/organisatiestructuur*

WUR neemt het initiatief om een *interim* structuur in het leven te roepen bestaande uit een aantal participanten dat gezamenlijk de grote lijnen van mogelijke vervolgstappen uitdenken, inclusief alternatieve 'project/gebiedsorganisatie', identiteit programma, financiering en de communicatie. Belangrijk blijft het verder ontwikkelen van gebiedsinnovaties maar ook het creëren van (bestuurlijk) draagvlak hiervoor.

#### *Communicatie over het innovatieproces*

Elke gelijkenis met levende personen of plekken in het landschap berust op louter toeval. In dit stadium van ideeënvorming is het absoluut irrelevant om de resultaten van het atelier in termen van specifieke personen, organisaties en/of locaties te zien. Het is belangrijk dat de deelnemers met andere 'niet-participanten' hun ervaring delen met betrekking tot het innovatieve proces dat ervaren is en de ideeën die hieruit voortgekomen zijn.



## 4. Follow-up atelier

---

Inmiddels wordt er hard gewerkt aan het vormgeven van het vervolg van atelier 'Kennislandgoed Flevoland'. Op initiatief van Dhr. Wierda Praktijkonderzoek Veehouderij te Lelystad (PV) zijn 15 betrokkenen van het project 'Kennislandgoed Flevoland' op 12 februari 2003 bijeengekomen in het Provinciehuis te Lelystad om:

- Voor de lange termijn te komen tot hoofdlijnen voor een fasering van het project.
- Voor de korte termijn te komen tot bouwstenen voor een gezamenlijke gedragen gebiedsagenda. Deze bouwstenen betroffen de inhoud, proces/communicatie, organisatie en financiën.

Deze bijeenkomst is een eerste aanzet geweest tot vormen van de gebiedsagenda die dient te gelden als een intentieverklaring van bestuurders. Met een dergelijke verklaring geven zij hun betrokkenheid aan ten aanzien van waarmee zij samen aan de slag gaan en hoe.

Uit de bijeenkomst bleek dat er een grote uitdaging ligt voor alle relevante betrokkenen om het gebied en de ontwikkeling ervan op de lange termijn als bindende en drijvende factor te zien en die sterker te laten zijn dan het individuele korte termijnbelang.

# Bijlagen

---

1. Deelnemers atelier 'Kennislandgoed Flevoland'	41
2. Programma atelier 'Kennislandgoed Flevoland'	44
3. Introductie Gerard Michels (Praktijkonderzoek Veehouderij, Lelystad)	45
4. Sterke punten en dynamiek van Midden Flevoland (resultaten excursie)	48
5. Trendmaps per themagroep	49
6. Innovatieve ideeën voor de inrichting van Midden Flevoland in 2030	52
7. Mindmaps	59
8. Persoonlijke statements	66



# Bijlage 1

## Deelnemerslijst atelier "Kennislandgoed Flevoland"

De heer A.H. Alblas  
Bestuurscentrum Wageningen UR  
Onderzoekstrategie  
Postbus 9101 (bode 75)  
6700 HB WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 48 56 73  
*art.albas@wur.nl*

De heer J.N.J. Appelman  
Agrarisch ondernemer  
Runderweg 3  
8219 PK LELYSTAD  
Tel: 0320 - 22 02 24  
*JNJ.Appelman@hetnet.nl*

Mevrouw W. van Eck  
Wageningen UR, Alterra  
Postbus 47  
6700 AA WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 47 44 16  
*VanEck@alterra.wag-ur.nl*

De heer M. Eekhout  
Parklaan Landschapsarchitecten  
Vughterstraat 280  
5211 GR s' HERTOGENBOSCH  
Tel: 073 - 61 40 191  
*Marcel@parklaan.nl*

De heer G. Benning  
Provincie Flevoland  
Economische Zaken  
Postbus 55  
8200 AB LELYSTAD  
Tel: 0320 - 26 53 11  
*Geert.benning@flevoland.nl*

De heer J. van der Bout  
Palmboom en van de Bout  
Stedenbouwkundigen  
Schiedamsedijk 44  
3011 ED ROTTERDAM  
Tel: 010 - 43 32 649  
*Jaap@palmbout.nl*

De heer Elshof  
Waterschap Zuiderzeeland  
Postbus 229  
8200 AE LELYSTAD  
Tel: 0320 - 27 49 11  
*elshof41.zonnet.nl*

De heer R. van der Gelde  
AKC/CAH-Dronten  
De Drieslag 1  
8251 JZ DRONTEN  
Tel: 0321 - 38 61 01  
*rienvandergelde@AKCFlevoland.nl*

De heer E. Brommer  
Agrarisch ondernemer  
Elandweg 85  
8219 PJ LELYSTAD  
Tel: 0321 - 32 13 10  
*Brommer.hamersma@freeler.nl*

Mevrouw I. Bronkhorst  
Staatsbosbeheer  
Postbus 716  
8000 AS ZWOLLE  
Tel: 038 - 42 63 333  
*I.bronkhorst.agro.nl*

De heer G.H.M. Gielen  
Provincie Flevoland, Europese proj.  
Postbus 55  
8200 AB LELYSTAD  
Tel: 0320 - 26 54 81  
*gielen@flevoland.nl*

Mevrouw A.M.E. Groot  
Wageningen UR, Alterra  
Postbus 47  
6700 AA WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 47 77 56  
*a.m.e.groot@alterra.wag-ur.nl*

De heer K. Deinum  
Gemeente Dronten  
Postbus 100  
8250 AC DRONTEN  
Tel: 0321 - 38 83 67  
*k.deinum@dronten.nl*

De heer J. Driegen  
MACOS B.V. Management en advisering  
De Kruisboog 7  
8255 GC SWIFTERBAND  
Tel: 0321 - 32 21 64/06 53 40 10 16  
*driegen@worldaccess.nl*

Mevrouw A. Haverkort  
Gemeente Dronten  
Postbus 100  
8250 AC DRONTEN

De heer J. Heester  
Provincie Flevoland  
ROV  
Postbus 56  
8201 AB LELYSTAD  
Tel: 0320 - 26 54 98  
*Han.Heester@flevoland.nl*

---

## Vervolg deelnemerslijst atelier "Kennislandgoed Flevoland"

Mevrouw J.M. de Jonge  
Wageningen UR, Alterra  
Postbus 47  
6700 AA WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 47 47 03  
*J.M.dejonge@alterra.wag-ur.nl*

De heer Klooster  
Gemeente Lelystad  
Postbus 91  
8200 AB LELYSTAD  
Tel: 0320 - 27 89 11  
*Pc.klooster@lelystad.nl*

Mevrouw M.J.M. van Mansfeld  
Wageningen UR, Alterra  
Postbus 47  
6700 AA WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 47 46 24  
*M.J.M.vanMansfeld@alterra.wag-ur.nl*

De heer G. Migchels  
Wageningen UR  
Praktijkonderzoek Veehouderij  
Postbus 2176, 8203 AD LELYSTAD  
Tel: 0320 - 29 34 61  
*g.migchels@pv.agro.nl*

De heer G. Kolkman  
Wageningen UR, Alterra  
Postbus 47  
6700 AA WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 47 77 26  
*g.kolkman@alterra.wag-ur.nl*

De heer W. van der Kooij  
CAH - Dronten  
De Drieslag 1  
8251JZ DRONTEN  
Tel: 0321 - 38 61 00  
*Kow@cah.nl*

De heer H. Middelwijk  
Hoofdweg 16c  
8383 EG Nijensleek  
Tel. 0521 - 38 02 80  
*kma@inn.nl*

De heer C. Ortelee  
Eelerwoude Ingenieursbureau BV  
Postbus 53  
7470 AB GOOR  
Tel: 0547 - 26 35 15  
*c.ortelee@eelerwoude.nl*

Mevrouw M. Koomans-van den Dries  
Milieufederatie Flevoland  
Botter 11 - 47  
8232 JS LELYSTAD  
Tel: 0320 - 25 35 05  
*Merle@milieufederatieflevoland.nl*

De heer G.J. Kornmann  
Krimkade 9  
2251 JT Voorschoten  
Tel: 071 - 56 14 697  
*ivc.gjk@planet.nl*

Mevrouw R. Rispens  
Agrarsich ondernemer  
Biddingweg 16  
8255 RA SWIFTERBANT  
Tel: 0321 - 31 35 93  
*Rispens1@hetnet.nl*

De heer R. Nijboer  
Gemeente Dronten  
Postbus 100  
8250 AC DRONTEN  
Tel: 0321 - 38 83 67  
*r.nijboer@dronten.nl*

Mevrouw F.R. Leenstra  
ID-Lelystad  
Postbus 65  
8200 AB LELYSTAD  
Tel: 0320 - 23 82 91  
*f.r.leenstra@id.wag-ur.nl*

Mevrouw Loefs  
Stichting Biologische Landbouw/  
St.Flevolandschap  
Jagersveld 28  
8222 AB LELYSTAD  
Tel: 0320 - 28 12 22

De heer Rozendaal  
Regionale Directie De Domeinen  
Postbus 1036  
8200 BA LELYSTAD  
Tel: 0320 - 279211  
*h.rozendaal@domeinen.org*

De heer Scheppingen  
Praktijkonderzoek Plant & Omgeving  
Postbus 430  
8200 AK LELYSTAD  
Tel: 0320 - 29 12 01  
*A.T.J.van.Scheppingen@PPO.DLO.NL*

---

## Vervolg deelnemerslijst atelier "Kennislandgoed Flevoland"

De heer P. Schengenga  
H + N + S Landschapsarchitecten  
Laan van Chartroise 166 168  
3552 EZ UTRECHT  
Tel: 030 - 24 45 757  
*p.schengenga@hnsland.nl*

De heer P.J.A.M. Smeets  
Wageningen UR, Alterra  
Postbus 47  
6700 AA WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 47 44 23  
*P.J.A.M.Smeets@alterra.wag-ur.nl*

De heer Waalkens  
NLTO  
Zeeasterweg 19  
8219 PM LELYSTAD  
Tel: 0320 - 258030  
*Waalkens@agroweb.nl*

De heer Tersteeg  
Wageningen UR, Alterra  
Postbus 47  
6700 AA WAGENINGEN  
Tel: 0317 - 47 42 18  
*j.l.tersteeg@alterra.wag-ur.nl*

Mevrouw R. van den Tempel  
De Noordkroon  
Nieuwlanderweg 10  
1793 ET TEXEL  
Tel: 022 - 23 17 263  
*rensketempel@hetnet.nl*

De heer Westmaas  
Gemeente Dronten  
Postbus 100  
8250 AC DRONTEN

De heer H. Verweij  
AKC/CAH-Dronten  
De Drieslag 1  
8251 JZ DRONTEN  
Tel: 0321 - 38 61 00

De heer Veldhuis  
Gemeente Lelystad  
Postbus 91  
8200 AB LELYSTAD  
Tel: 0320 - 27 89 11  
*tb.veldhuis@lelystad.nl*

De heer C. Wierda  
Praktijk Veehouderij  
Postbus 2176  
8203 AD Lelystad  
Tel: 0320 - 29 34 55  
*c.wierda@pv.agro.nl*

De heer A.J. Visser  
Praktijkonderzoek Plant & Omgeving  
Postbus 430  
8200 AK LELYSTAD  
Tel: 0320 - 29 13 47  
*a.j.visser@ppo.dlo.nl*

De heer T. Vogelzang  
Wageningen UR  
Landbouw Economisch Instituut  
Postbus 29703  
2502 LS DEN HAAG  
Tel: 070 - 36 15 624  
*t.a.vogelzang@lei.wag-ur.nl*

# Bijlage 2

---

## Programma atelier "Kennislandgoed Flevoland"

### Dinsdag 26 november 2002

- 17.00 - 18.00: Ontvangst
- 18.00 - 19.30: Diner en welkom (Mevr. Bouwmeester, gedeputeerde provincie Flevoland; Mevr. A. Groot, Alterra)
- 19.30 - 19.45: Achtergrond en doelen van het atelier 'Kennislandgoed Flevoland' (Dhr. G. Migchels, Praktijkonderzoek Veehouderij, WUR)
- 19.45 - 20.30: Inventarisatie van thema's voor gebiedsinrichting
- 20.30 - 21.00: Discussie thema's: eerste ronde
- 21.15 - 21.45: Discussie thema's: tweede ronde
- 21.45 - 22.00: Kennismaking met resultaten van discussiegroepen en selecteren van gewenste thema's
- 22.00: Borrelen

### Woensdag 27 november 2002

- 09.00 - 09.15: Toelichting op de dag
- 09.15 - 10.00: Presentatie 4 prioritaire thema's en vorming van themagroepen
- 10.00 - 13.00: Excursie: identificeren van de sterke punten van het gebied kennismaking met gebied en het verbeelden van sterke punten ervan
- 13.30 - 14.00: Context van Midden Flevoland in 2030: een verassend perspectief (Dhr. P. Smeets, Alterra, WUR)
- 14.00 - 15.00: Context van Midden Flevoland in 2030: identificeren van trends (in themagroepen)
- 15.00 - 15.15: Uitwisseling resultaten trends (met thee/koffie)
- 15.15 - 17.45: Midden Flevoland in 2030: genereren en verbeelden van inspirerende ideeën voor het gebied (in themagroepen)
- 18.00 - 20.00: Diner
- 20.15 - 21.15: Plenaire uitwisseling van de inspirerende ideeën
- 21.15 - 21.45: Midden Flevoland in 2030: mijn droom (Mevr. R. van den Tempel, De Noordkroon, Texel)

# Bijlage 3

Introductie Gerard Michels (*Praktijkonderzoek Veehouderij, Lelystad*)

G. Michels (projectleider)



**1998 Kiem: ecologisch slootkantbeheer**

- Mate van veronkruiding
- Kans op muizenplagen
- Effect op vlinders

- Verwerking rietmaaisel in mais

## 2000 contouren visueel

- Ideeën om ecologisch onderzoek op te schalen
- Presentatie op sectordag Waiboerhoeve



## 2002 Regiodialoog / Kennislandgoed Flevoland

- RvB Wageningen UR stemt in met Regiodialoog



- Kennislandgoed Flevoland
  - Een projectidee binnen regiodialoog
  - Ambitie voor het gehele gebied
  - Nieuwbouw al binnen dit concept

## 2001 Landstad Lelystad

- Concretere uitwerking voor 1200 ha
- Eerste aftasten
  - Extern
  - Intern
- Positieve en kritische signalen



## 2002 – 11- 26 Start regiodialoog

- Inspirerend ontwerp voor LSD gebied
- Aanzetten voor projectideeën
- Bouw van netwerk



## 2003-2025 Het inspirerende ontwerp realiseren

- Aanzetten projectideeën uitwerken en realiseren
- Nieuwe ideeën bedenken, uitwerken, realiseren
- Uitbouwen netwerk

## Innovatie via gebiedsdialog

- Integrale vernieuwing i.p.v. gedeeltelijke/sectorale
- Lange tijdshorizon
- Doelbewuste inbreng van veel en sterk verschillende actoren
- Fundamentele perspectiefwijziging en cultuuromslag bij betrokkenen

## 2003-2025 Het inspirerende ontwerp realiseren



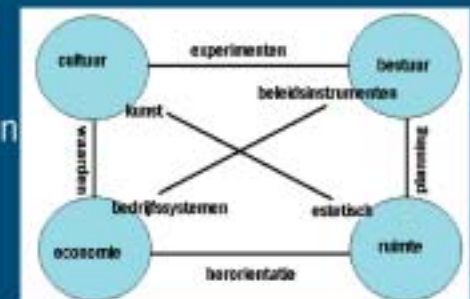
3 proceslijnen onderscheiden maar niet scheiden



(van Mansfeld et al., 2001)

## Wat vraagt dit van ons?

- Flexibel en doortastend
- Lange termijn denken
- Deelprocessen koppelen
- Vertrouwen opbouwen
- Open



# Bijlage 4

## Sterke punten en dynamiek van het gebied Midden Flevoland (resultaat excursie)

### Themagroep: Grondgebonden agroproductielandschap

Sterke punten LSD gebied

Samenhangende structuur/ontwerp

Openheid mn. In oost west richting

Goede productie omstandigheden voor de landbouw:

- Goede grond
- Verkaveling 300 x 1000
- Ontsluiting
- Waterhuishouding

Concentratie kennisinstellingen

Nabijheid stedelijk gebied

Ontsluiting in regionaal net

Verscheidende vormen van landbouw

Ondernemerschap + hoog opl. Niveau

Ruimte voor experimenten

Parkway De IJde Vaart

Recreatieve gebruikswaarde? Mn boerderijen

### Themagroep: Internationaal kennislandschap

#### Sterke Punten

- Als gemaakt landschap - kun je blijven laken (progressief landschap)
- Sociaal economisch en cultureel -ruimte- om te handelen en te doen
- Grondprijs relatief gunstig
- Relatief veel mensen uit agrosector wonen/werken in het gebied
- Aanwezigheid Lelystad met goed voorzieningenpakket
- Zeer positieve attitude sleutel-actoren

- Aanwezigheid buitenlandse studenten
- Innovatiekracht groot
- Potentie voor natuur/bos ontwikkeling aanwezig
- Gebied heeft eigen esthetiek/schoonheid (identiteit)
- Verstedelijking vooralsnog niet aan de orde
- Flevoland ligt centraal in Nederland
- Goed bereikbaar nationaal/internationaal
- Echte agrarische ondernemers zitten in het gebied
- Er zijn andere bedrijfstakken uit de totaal keten in de buurt
- Veel "spelers" met internationaal netwerk (kennisspreiding intern)
- Kennisvoorsprong: -vermarkten, concept ontwikkeling
- Kennislandgoed is systeem inn. op zich
- Aanwezigheid kenniscentra: Warmerhof, ABC Dronten, AKC, ID Lelystad PPO-AGV en RIZA
- Openheid en fysieke ruimte
- Potentie voor duurzame energie
- Kennis zit midden in het praktijkgebied
- Agrokennisketen volledig: -ontwikkeling, educatie

#### Zwakke Punten

- Te weinig functies in het gebied. Daarmee nog te weinig mogelijke functiecombinaties
- Openheid ivm beleving
- Eenzijdige agrarische systemen
- Hoogspanningsleidingen storend
- Te veel windmolens
- Waarde "huidige landschap" wordt ondergewaardeerd
- Te veel focus op landbouw vanuit kennisinstellingen: denk aan energie, ecologie, groene ruimte
- Onderwijs is sectoraal-land- gericht
- Toegankelijkheid voor recreant/bewoner matig
- Interne ontsluiting matig

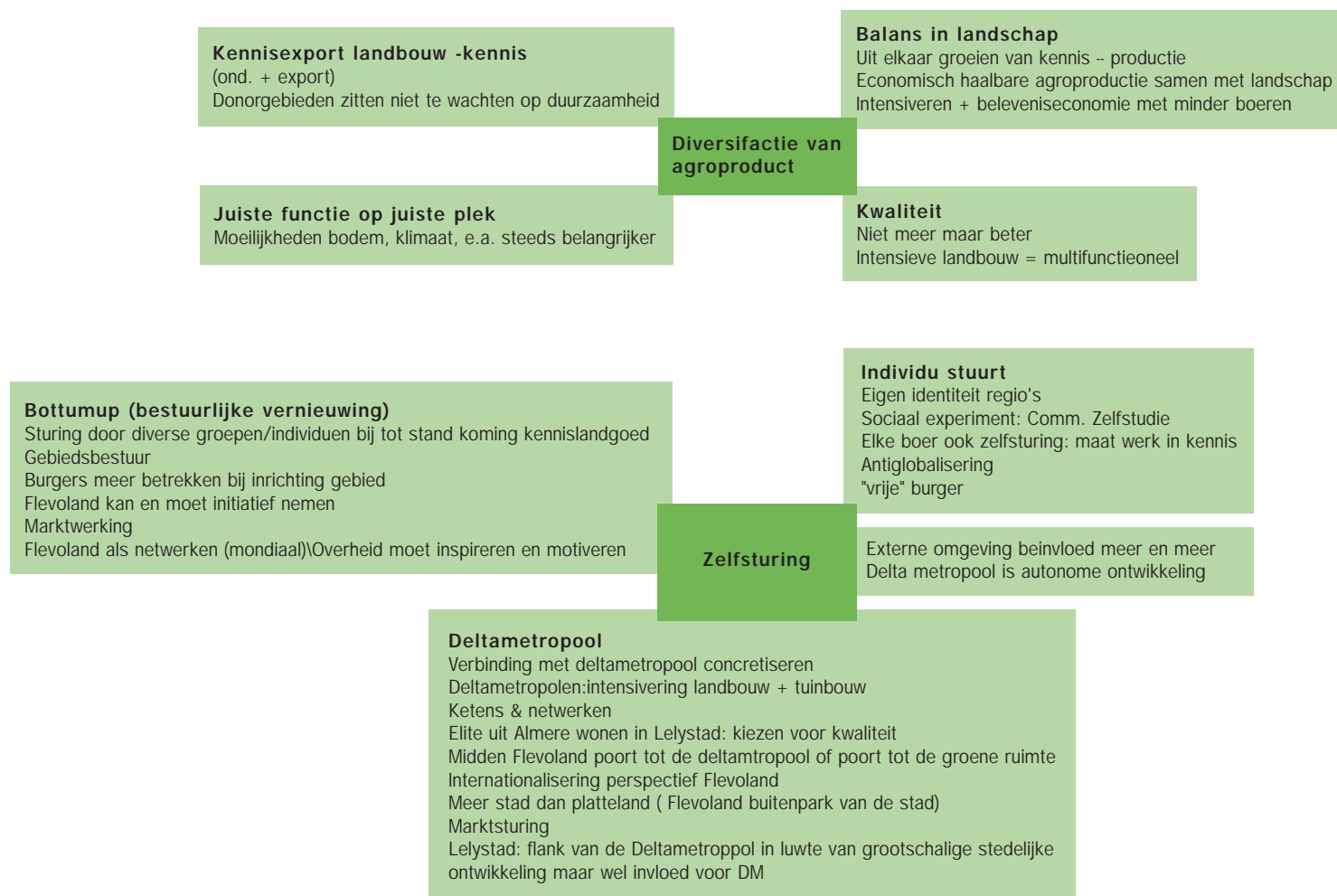


# Bijlage 5

Resultaat trendanalyse themagroepen

Trendanalyse: Themagroep Internationaal Kennislandgoed

## Intensivering van de landbouw



## Trendanalyse: Themagroep Grondgebonden Agroproductielandschap

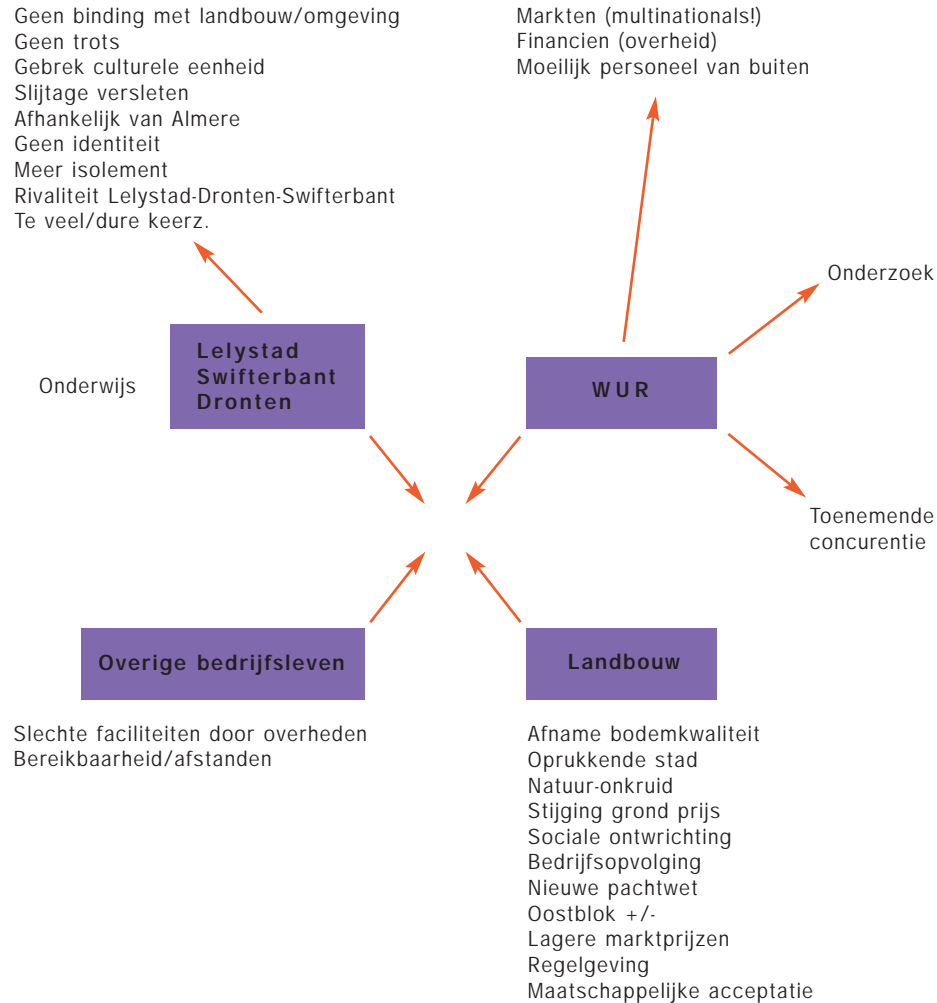


## Trendanalyse: Themagroep Werkgelegenheidslandschap

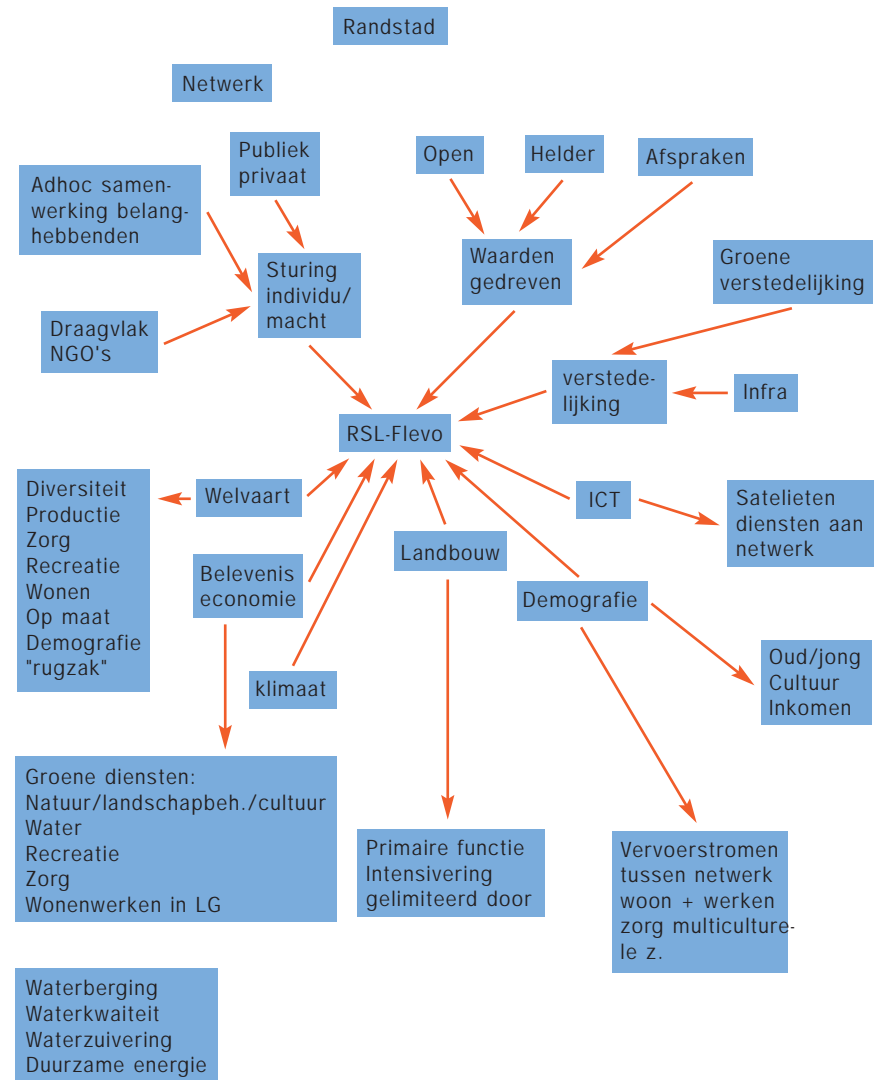
### Trend ontwikkelingen

- Minder boeren
- Grotere bedrijven
- Concurrentie Oostblok
- Intensivering op bedrijven
- Multi. Samenwerken
- Senioren (rijk)
- Meer vrije tijd
- Duurzaamheid
- Toekomst moeilijker voorspelbaar dan in verleden
- Technologische ontwikkeling: agrotechniek, automatisering, communicatie
- Meer vraag/minder aanbod hooggeschoolde arbeidskrachten
- Meer behoefte aan scholingsmogelijkheden
- Nederland meer/te veel afhankelijk van anderen m.bt. voedsel
- Werk minder locatie- en tijdgebonden
- Landbouw intensiever-minder grond/locatie gebonden
- Samenleving stelt zwaardere eisen
- Meer synergie vereist
- Intensiever gebruik ruimte
- Binnen landbouw sector sociale ontwrichting
- Terug naar vroeger
- Meer "leven"
- Toenemende infobehoeftte
- Mensen steeds "vaker" overgeprikkeld
- Meer EU
- Meer regelgeving
- Meer ruimtedruk/verstedelijking
- Meer files
- Meer vliegverkeer/snelle mentaliteit
- Meer autonomie lagere overheden
- Meer keuzevrijheid
- Meer behoefte aan bezinning/kwaliteitstijd

## Vervolg Trendanalyse: Themagroep Werkgelegenheidslandschap



## Trendanalyse: Themagroep (Rand)stadslandschap



# Bijlage 6

## Ideeën voor de inrichting van Midden Flevoland in 2030, inclusief prioriteiten

**Themagroep:** Grondgebonden agro-productielandschap

### Inrichtingsvraag:

"Hoe kunnen wij een optimaal grondgebonden agro-productielandschap realiseren in het LSD-gebied"? Hoe ziet dat landschap er in de toekomst uit (wensbeeld)?"

**Randvoorwaarde:** is dat alle actoren in het proces betrokken moeten zijn.

### Ideeën

1. Vruchtwisseling op gebiedsniveau (1gr, 1r)
2. Gemengd bedrijf op gebiedsniveau (1gr)
3. Samenwerking tussen ondernemers (1r, 2bl)
4. Agrarische natuurverenigingen (1bl)
5. Theetuin/schenkerij (1bl, 1gr)
6. Agrarische kennis en onderwijs op internationaal topniveau (1bl, 1r)
7. Flevobier (1gr, 1g)
8. Netto energie productie/en opwekken (1gr, 1g)
9. Akkerrandenbeheer
10. Recreatieve educatie (1gr, 1g)
11. Waterboeren-schoon water productie
12. Beheer gebied door de ondernemers (1bl, 1r)
13. Kraamkamer projecten/voorhoede (1r)
14. Centrum voor biologische landbouw
15. Centrum voor duurzame landbouw (1r)
16. Themapark landbouw/flevohof (1gr, 1g, 1bl)
17. Gebiedswebsite (1gr, 2r)
18. Nw. landgoederen (1bl)

*g:* aantal gele stickers = innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar

*bl:* aantal blauwe stickers = bekend en goed implementeerbaar

19. Versterking landschapsarchitectuur
20. Groenblauwe slinger
21. Rechte structuren bewaken
22. Gebiedsplan maken (1bl)
23. Herstel erfbepanting
24. Inrichten op functionele biodiversiteit (1r, 1g)
25. Vossenjacht
26. Kraaienjacht
27. Landbouw evolutie (1gr, 2g)
28. Weidevogelbeheer
29. Technologie zichtbaar maken (1gr)
30. Wandelroute door akkerrand (1r)
31. Agrarische fietsroute
32. Slibdepot
33. Kanotochten
34. Blauwnetwerk (kano-schaatsen etc.)
35. Survival baan/fietsen-mountainbiken (1g)
36. Poldersport
37. Trekschuit (1r)
38. Groepshuisvesting voor senioren
39. Uitkijktoren met theeschenkerij
40. Consument integreren in de kringloop (1g)
41. Groente abonnement
42. Inzet studenten (1gr, 1r)
43. Zorglandbouw
44. Nieuwe dorpen/gehuchten/buurtschappen (2g)
45. Zorglandschap afstemmen zorg (1r)
46. Binnenhalen zorginstelling
47. Boerderijwinkel (1bl)
48. Demonstratiefunctie voor jongeren versterken (1gr)

*r:* aantal rood stickers = innovatief en goed implementeerbaar

*gr:* aantal groene stickers = niet innovatief, moeilijk implementeerbaar

49. Samenwerking met buitenlandse regio (1bl, 1r)
50. Kennistoerisme (1bl)
51. Eigen verwerking van producten (1gr)
52. Polderfriet/poldersuiker/polderuien (1gr, 2r)
53. Meer koeien (1gr)
54. Koeienadoptie
55. Vis kweken (1gr)
56. Tulpen rally
57. Biologische bloembollen (1gr)
58. Groepsaccomodatie
59. Robotjes die gewassen onderhouden (1gr)
60. Overhoekjes
61. Houtwallen als het zin heeft
62. Paddestoel productie in houtwallen
63. Jeugdherberg volkshogeschool
64. Conferentiecentrum
65. Interactieve PR - info via "piep" naar huis
66. Paarden safari (1r)
67. Witte fietsen plan (1bl)
68. Witte tractoren plan
69. Werken bij de boer
70. Stage voor ambtenaren
71. Adopteer een boer(in)
72. Organiseer in NV's (1r)
73. Gebiedscontract (1r, 1g)
74. Vereniging "vrienden van LSD" (2r)
75. Verpachten grond aan mensen uit de stad: poldertuin (1r)
76. Polderweed (1gr)
77. Parklandschap "De lage Vaart"
78. Station LSD

*g:* aantal gele stickers = innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar

*bl:* aantal blauwe stickers = bekend en goed implementeerbaar

79. Bungee jumpen vanaf een windmolen
80. Kennisweekenden/atelierroute
81. Meditatiecentrum
82. Informatiecentrum windmolens
83. Biogas installatie (1gr, 1g)
84. Verwerkingsbedrijven in de regio (1r)
85. Flevosandaal
86. Regionale ketens (1r, 2g)
87. Cirkels-sprinklerinstallatie (1r)
88. Productenafvoer per vliegtuig (1r)
89. Ballonvaart (1bl)
90. Poldermuseum(1bl)
91. Polderschatgraven (1r)
92. Slotengraven vooral de jeugd
93. Gevarieerd bouwplan t.b.v. landschap (1bl)
94. Koolzaad
95. Ruilverkaveling/kavelruil (1gr)
96. Hennep/vlas/med. Knoflook (1gr)
97. Dieren: varkens-paarden (1gr)
98. Scharrelvarkens (1gr)
99. Adopteer een rand. (1r)
100. Alle ondernemers op intranet (1r)
101. Precisielandbouw (1gr)
102. Iedere boer eigen homepage (1r)
103. Webcam's
104. Boer in zicht
105. Boer woont niet op bedrijf
106. Trekler met joystick
107. Gebiedsfonds (1r, 1g)
108. Big farmer (big brother) (2g)

*r:* aantal rood stickers = innovatief en goed implementeerbaar

*gr:* aantal groene stickers = niet innovatief, moeilijk implementeerbaar

- 109. TV-producties
- 110. Openlucht theater
- 111. Toneel
- 112. Boerentoneel
- 113. LSD oerol
- 114. Popconcerten
- 115. LSD-concept uitventen (1r)
- 116. Betrekken maatschappelijke organisaties (1r)
- 117. Nationaal park (1g)
- 118. Leden maatschappelijke organisatie helpen boeren
- 119. Nationaal gewasplantedag/aardappelrooidag
- 120. Boerencreche

**Themagroep:** Internationaal kennislandschap

**Inrichtingsopdracht:** Ontwikkel een multi-functioneel agrarisch kennislandschap in Flevoland (LSD) met internationale uitstraling

*Ideeën*

- 1. Educatieve routes (1r)
- 2. Zelfvoorzienend in energie (3r, 1bl)
- 3. Kennisinfocentrum (1bl)
- 4. Ketens
- 5. Hotel congrescentrum (1r, 1bl)
- 6. Universiteitscampus (1g)
- 7. Gesloten kringloop mineralen
- 8. Gesloten kringloop water
- 9. Veel zichtbaar water (1r)
- 10. Topbedrijfinnovaties m.b.t. moderne landbouw en diensten (1r)

*g:* aantal gele stickers = innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar

*bl:* aantal blauwe stickers = bekend en goed implementeerbaar

- 11. Hoge belevingswaarden van het landschap (1r, 1g)
- 12. Swifterbantcultuur zichtbaar
- 13. Groots landschap (1r)
- 14. Waiboerhoeve spil voor groene diensten (2r)
- 15. Bedrijven met eigen uniek product (diversiteit)
- 16. Eigen streekproduct (1r, 1bl)
- 17. Innovatie als product (2gr, 1r)
- 18. Horeca-winkel-spectaculair
- 19. Landschap-kunstelementen (1bl)
- 20. Kunstroute-landbouw-themaroute
- 21. Industrie-Hightech landschap (1bl, 1g)
- 22. Innovatieve architectuur (1r)
- 23. Permanente Floriade (1r, 2g)
- 24. Waterrecreatie het gebied in halen: aanleg, routes, verblijf (1r, 1bl)
- 25. Water/structuren over de/van stad-LSD
- 26. Ervaringsgerichte doedagen voor b.b.b over kennisoverdracht
- 27. Kampeerboerderij
- 28. 2-daagse stages voor breed publiek nationaal-internationaal (1bl)
- 29. volle activiteitenagenda
- 30. Be good and tell it, kennisetalage (1bl)
- 31. Werken bij de boer
- 32. Creatieve denkateliers in LSD (1g)
- 33. Organiseer regionale platformen voor kennis (1bl)
- 34. Flevohof nieuwe stijl
- 35. Inspirerend gebouw: -schelp, -inspiratie spiraal
- 36. Organiseer collectieve aquisitie grootschaping AKC (1bl)
- 37. Lokaal groenfonds (1g, 1r, 1gr, 3bl)
- 38. Regiopps-autonoom
- 39. Onafhankelijk worden van subsidies, markt is leading
- 40. Ontwikkelingsmaatschappij (Flevocoop n.s) alle participanten (1g, 1r, 1gr, 2bl)

*r:* aantal rood stickers = innovatief en goed implementeerbaar

*gr:* aantal groene stickers = niet innovatief, moeilijk implementeerbaar

41. Kristalpunt om innoverende agr.ondernemers te binden/te betrekken
42. Definieer het netwerk
43. SBB overbodig maken
44. Natuurontwikkeling binnen grootschalige met hoge kwaliteit (2r, 1bl, 1g)r
45. Organische woningbouw (1r)
46. Langs de 2 assen, in het gebied, landhuizen met allure (1r, 1bl)
47. Nieuw gehucht- sociale woningbouw. Vernieuwend-ecovillage Flevoland (1r, 1g)
48. Halfgronds wonen-werken
49. Zelfvoorzienende complex landbouw-zorg-creche (1r, 1bl)
50. Zoek een agrarische kennisgoeroe (omb.) die flevoland profiel geeft (1bl)
51. Hanzelijn onder de grond zichtbaar in landschap- zichtbaar als gebied in
52. Openheid hunnen beleven vanaf de infra-assen
53. Herkenbare randen=poorten om het gebied te definiëren
54. Geleidelijke overgangen maken van dicht(besloten)-open
55. Windmolen met restaurant
56. Grootste windmolen van de wereld (1g)
57. Robotisering van landbouw machines (2g, 1gr)
58. Robots voor landschapbeheer (1r)
59. Robots het veld in voor melken-grootschalig-weidegang (1r)
60. Mechanische onkruidbestrijding zonder handen (1g)
61. Zichtbaarheid van de lucht evident door belangrijke zichtbare elementen door structuur in het landschap
62. Rondvluchten boven gebied (1bl)
63. Stalsystemen onder de grond functies stapelen
64. Industrieel landbouw complex vleesfabriek-keten in een gebouw binnen het gebied (1gr, 1g)
65. Veelkleurige architectuur
66. Jaarlijks feest-Kennisfeest, oogstfeest met LSD-bier (1bl)
67. Vis (eiwit) productie om reststromen te verwerken

*g:* aantal gele stickers = innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar

*bl:* aantal blauwe stickers = bekend en goed implementeerbaar

68. Goede concepten van weleer oppakken en aanpassen aan high tech mogelijkheden:- slag om landschap, -agroforestry
69. Kleinschalig-grootschalig combineren "schuiven met landschapselementen
70. Wilgen als (sloot)randen (1bl)
71. Zonnepanelen all-over (1g)
72. Kenniscentrum als hart condensatie kern (1bl)
73. Interactieve kennisoverdracht op de allernieuwste manier beeld-telefoon (1r)
74. Boekwinkel-virtuele agro=bibliotheek. WTC-agrokennis
75. Snel=slim loket wereldwijd (1r)
76. Landgoed Flevoland BV PPS (1g)
77. Niveauverschillen in waterstroming
78. "Zalmen" in de polder
79. Grijs-wit watersystemen scheiden
80. Afval binnen gebied. Hergebruiken.
81. Kleinschaligen precisie afwateringssysteem-waterbeheer per perceel-bedrijf (1g)
82. GPS- landbouw: machines, -allemaal GPS gestructureerd (1r, 1bl)
83. GPS-sturing infrastrumen gebied om o.a. veiligheid te sturen (GPS als marker) (2g)
84. Educatieprogramma voor basisscholen deltametropool (1bl)
85. Lespakketten toepassen dwz. Schooleducatie op de bedrijven schoolkampen-stages (2bl)
86. "Boeren museum" van werkende agri-innovaties. (naturalis-agralis) (1bl)
87. Koppel andere lokale/regionale mensen
88. Boerenmuseum verleden
89. Begrenzing natuurterreinen met varkens (2r)
90. "Varkens"jacht safari's
91. Fokprogramma robuuste landbouwdieren met melkproductie als grote grazers (reservaatsmelk-kaas) (1r, 1bl)
92. Groen jaarverslag met origineel tintje

*r:* aantal rood stickers = innovatief en goed implementeerbaar

*g:* aantal groene stickers = niet innovatief, moeilijk implementeerbaar

- 93. Arrangeer "verbinding" kennispark-natuurpark (2bl, 1g)
- 94. Nieuwe brandstofsysteem (schoon) voor landbouw machines (tractoren) (2g)
- 95. Stappentellers-sensoren ivm. Diervriendelijkheid

**Themagroep:** (Rand)stadslandschap

**Inrichtingsvraag:** Hoe kan zich een randstadslandschap in Midden Flevoland ontwikkelen?

*Ideeën*

1. Weg aanleggen
2. Ontmoeten van mensen/partijen bewoners (1bl)
3. Durven wil om te ontwikkelen, daadkracht (1bl)
4. Economische draagkracht
5. Maffia
6. Diensteneconomie faciliteren (1bl)
7. Beleidsvrije ruimte bieden (1gr, 2r)
8. Creativiteit uit gebied benutten
9. "regelvrije zones" (1r)
10. mooi en over nadgeacht/bewuste vorming/architectuur (1bl)
11. koppelen van ideeën van mensen
12. koppelen van gebruik & vorm
13. Samenhang/acties, vorm passend in het geheel
14. Vrijstaat
15. Theehuis (1bl)
16. Blijven ploegen (1bl)
17. Windmolen/biomassa/zon etc. (3bl)
18. Zorgboerderij/zorgcentra (1bl)
19. Nieuwe monumentale architectuur van de toekomst (2bl)

*g:* aantal gele stickers = innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar

*bl:* aantal blauwe stickers = bekend en goed implementeerbaar

20. Culturele fietsroute (1g)
21. Robuuste polder vormgeving (1g, 1bl)
22. Toegankelijkheid van het landschap, paden (2bl, 1gr)
23. Toegankelijkheid van de lucht, vliegers ballon
24. Landgoederen (2r, 1g)
25. Water als middel recreatie berging etc.
26. Brede werkgelegenheid
27. Gezelligheid bruisen
28. Educatiecentra voor landschap
29. Bexinningslandschap (1r, 1gr)
30. Poldersporten
31. Ondernemende boeren
32. Kunst, actief maken en van genieten
33. Het landschap als kunstwerk (1g)
34. Sex uitspanning (boerderette)
35. Casino
36. Goklandschap
37. Horeca
38. Havenontwikkeling (1bl)
39. Dieren verblijven (kennels, crematoria)
40. Uitzichttorens (1gr)
41. Natuurvelden/wetlands
42. Landbouwstroken (1g)
43. Lightrail De Lelystad (1g)
44. Stationsontwikkeling
45. Stranden
46. Cultuurfeesten
47. Kwaliteitescentra
48. Pleisterplaatsen (1g, 1r)
49. "SRV" (1r)

*r:* aantal rood stickers = innovatief en goed implementeerbaar

*gr:* aantal groene stickers = niet innovatief, moeilijk implementeerbaar



50. Nieuw stadion tussen L'stad/Dronten (1r, 1g, 1bl)
51. Manifestatie terrein
52. Golf (1bl)
53. Grondbank (1r, 1g)
54. Natuuras
55. Archeologie benutten
56. Gezonken schepen/schat vinden/jaar festijn (1r)
57. Veranderingslandschap/duplo/container
58. Onderwater/duikevenement
59. Verkoop aan huis van de (pizza)koerier van streekeigen producten
60. Regio radio (krant vrij) vrij Flevoland
61. Polder Dome ontstaansgeschiedenis polder evenementen (2r, 1bl)
62. Schuurfeesten/jongerencultuur
63. Dagopvang bejaarden op het land (1gr)
64. Verhalen kringen rond immigratie verschijnsel (3 r)
65. Windmolen als minaret
66. 1000-en 1 nacht landschap (1g)
67. schuren als kantoren/ateliers (2r)
68. flevo-voetbal-eredivisie (1r)
69. flevo-spa (1bl)
70. bad-cultuur Flevo-spa (1r)
71. kunstenaarskolonie (1r)
72. autonomen kolonie
73. Interactieve landschapsinfo-ANWB palen landbouw, kennis, windmolens etc.  
1r, 1g
74. Flevo-easy jet (1g)
75. Zonnecollectoren/energie landschap (2r, 1bl)
76. Een stuk laten zoals het is (1r, 1bl)
77. Landschap zonder kunstlicht
78. Sterrenwacht station (1r)

*g:* aantal gele stickers = innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar

*bl:* aantal blauwe stickers = bekend en goed implementeerbaar

79. Recreatie/zandwinplas (zand-Hanzelijn)
80. Glastuinbouw
81. (Vossen)jacht (1gr)
82. familiehuizen
83. paleis Alexander (hypermodern) (2g)
84. Flevo-culinair-producten (1r)
85. Ervaar de polder (waterpeil voor inpoldering) (2r)
86. Dierentuin/safari in de polder/landbouwhuisdieren/kruisingen/stier  
Herman/misklonen
87. Expertise-centrum poldermodel/mislukkingen doorontwikkeling (1r, 1bl)
88. Verhoogde wisentweg dijk-btj etc. (2g)
89. Dieren zichtbaar/etalagestallen (1g)
90. Tunnel naar A'dam met polderprojecties & O.L.S. (2g)
91. Megatuincentrum voor Randstad (1g)
92. McDonalds productiecentrum (2g)
93. Agrarische arcadie/openluchtmuseum jaren 30 Cornelis Leter
94. Horizontaliteit in architectuur
95. Snel uitloop stad-land (1r)
96. Natuurlijke uitstraling gebouwen
97. Stadland verbinding op virtueel nivo (info-bestellingen) webcams (1gr)
98. Sateliet/remote sensity landbouw (1gr)
99. Thematische clusters -kennisbedrijven & educatie, -horeca & recreatie,-  
wonen & werken, -bejaarden & kinderen, -teeltsoorten (1g, 1r)
100. Materialenstromen ts stad&land bv. Compost, energie, water, regioproductie,  
recyclefabiek (1bl, 1g)
101. Openluchttheater

*r:* aantal rood stickers = innovatief en goed implementeerbaar

*gr:* aantal groene stickers = niet innovatief, moeilijk implementeerbaar

**Themagroep:** Werkgelegenheidslandschap

**Inrichtingsvraag:** Ontwerp een kennisstraat op de as Dronten-Lelystad, die werkgelegenheid genereert en waarin regionale belanghebbenden bijdragen

*Ideeën*

1. Kennisstraat (ontwikkeling, hoe, met wie?) (1g)
2. Wisentvalley (1g)
3. Ontwikkel Recreatiestraat (1g)
4. Life en Bioscience (product) (1r)
5. Dure landhuizen (1gr)
6. Grond verkopen - geldgenereren -vliegwielen op gang brengen
7. Fiscale voordelen verbeteren (1gr)
8. Eigen identiteit (1g)
9. Bestaande beter/meer op de markt brengen (1g)
10. Meer eenheid naar buiten
11. Acquisitie van bedrijven: meer (1r, 1gr)
12. Ontwikkelingsmaatschappij PPS (1r)
13. Kruidenextract; functional food (1g, 1gr, 1r)
14. Meer/ontw. Landbouwmechanisatie - supermarkt (1r)
15. Goed wonen (goed recreëren) (1gr)
16. Goede mensen (goed recreëren) (1gr)
17. Goed onderwijs (concept) (1r)
18. Meer senioren in ontwikkeling (1gr)
19. Disco (1r)
20. Kunstenaar - ontwikkelen en verkopen (1r)
21. Zorg-landbouw (1r)
22. Natuur - i.c.m bestaande (1gr)
23. Functie
24. Hoogwaardige woonlocatie (1gr)

*g:* aantal gele stickers = innovatief, niet zo makkelijk implementeerbaar

*bl:* aantal blauwe stickers = bekend en goed implementeerbaar

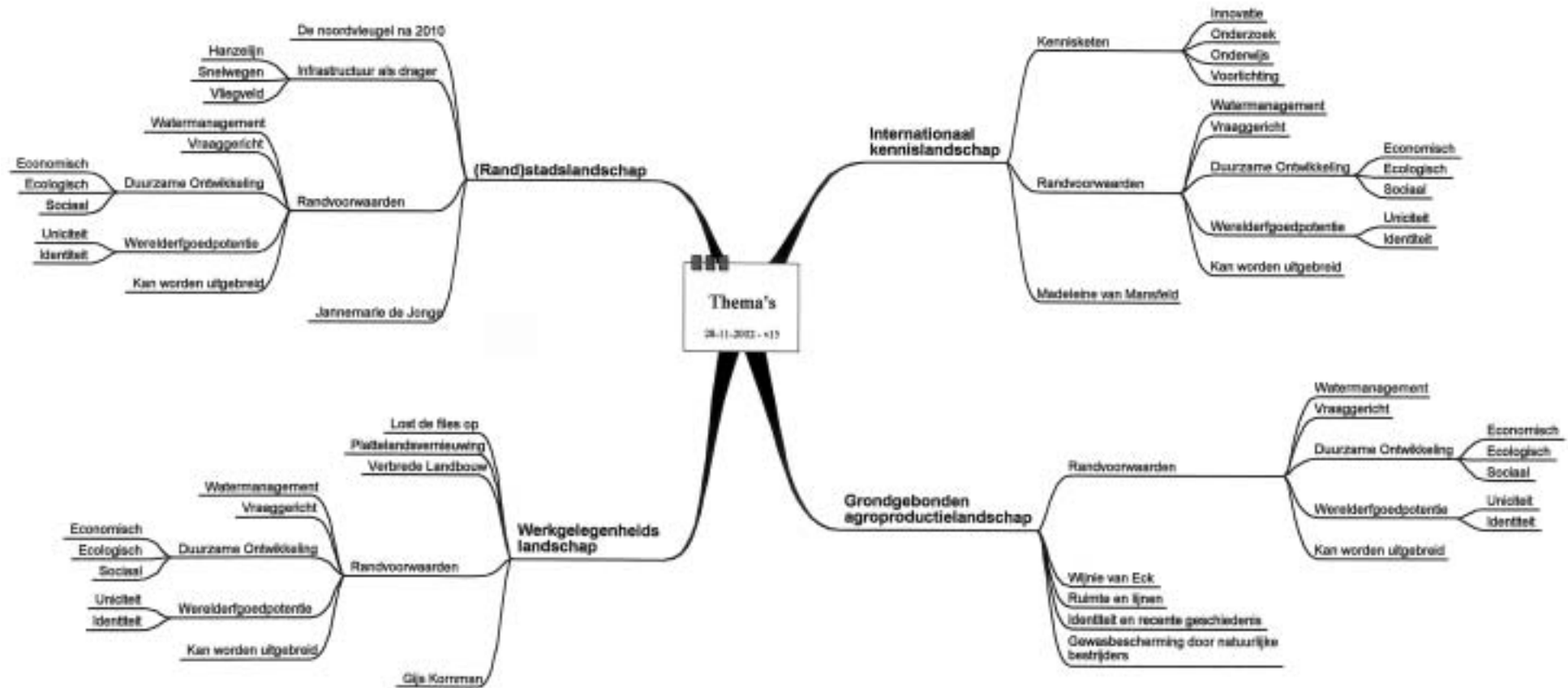
25. Landgoed(eren) (1gr)
26. Herinrichting infrastructuur t.b.v. centrale kennisstraat/as (1r)
27. Station (1r)
28. Kennisplein/markt/ontmoetingsplaats (1g)
29. Hotshots trekkers met naam (1gr)
30. LSD samenwerkingsverband
31. Meer samenwerkingsvormen agrarisch sector
32. Recreatie, kennis, marketing
33. Kenmerkende architectuur

*r:* aantal rood stickers = innovatief en goed implementeerbaar

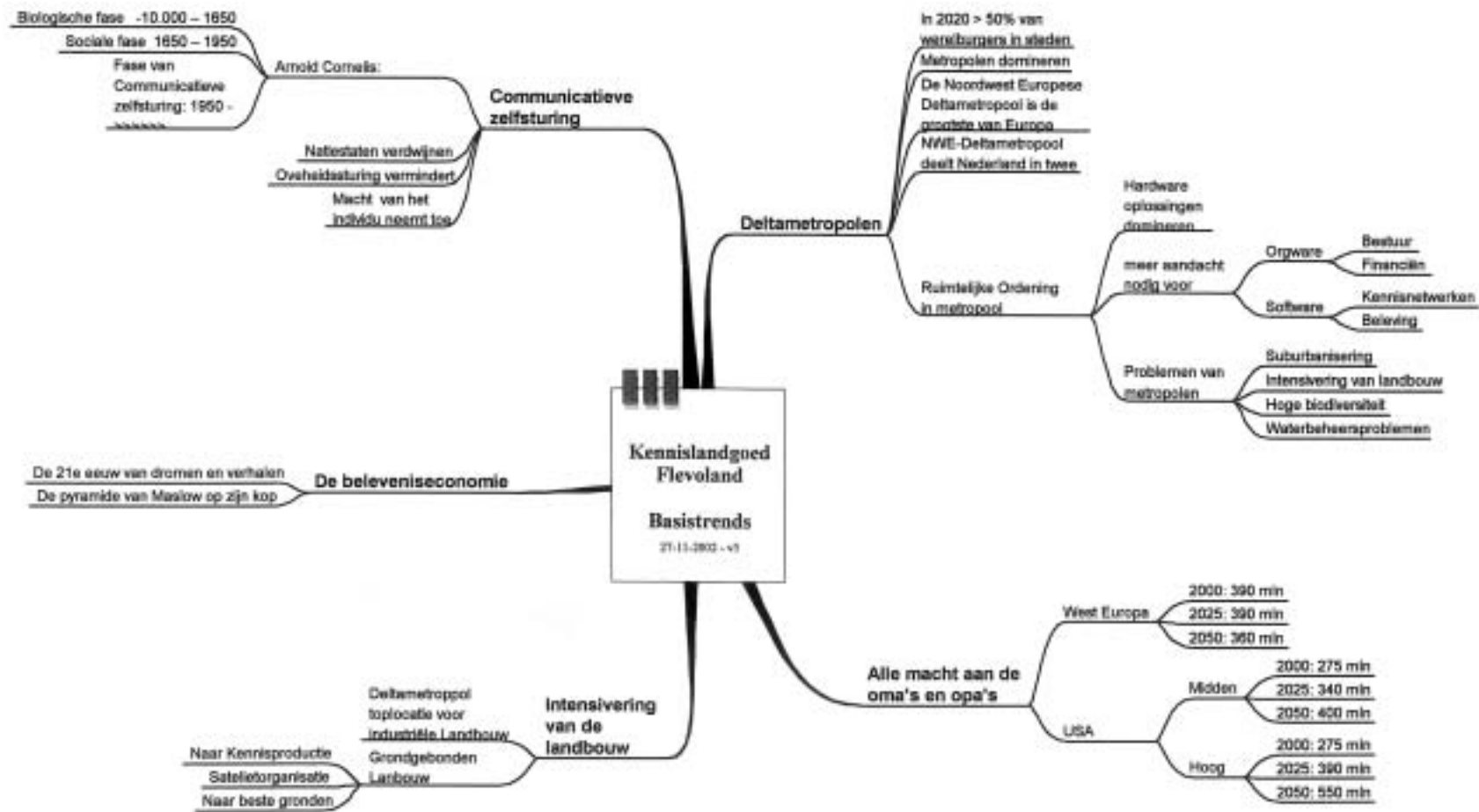
*gr:* aantal groene stickers = niet innovatief, moeilijk implementeerbaar

# Bijlage 7

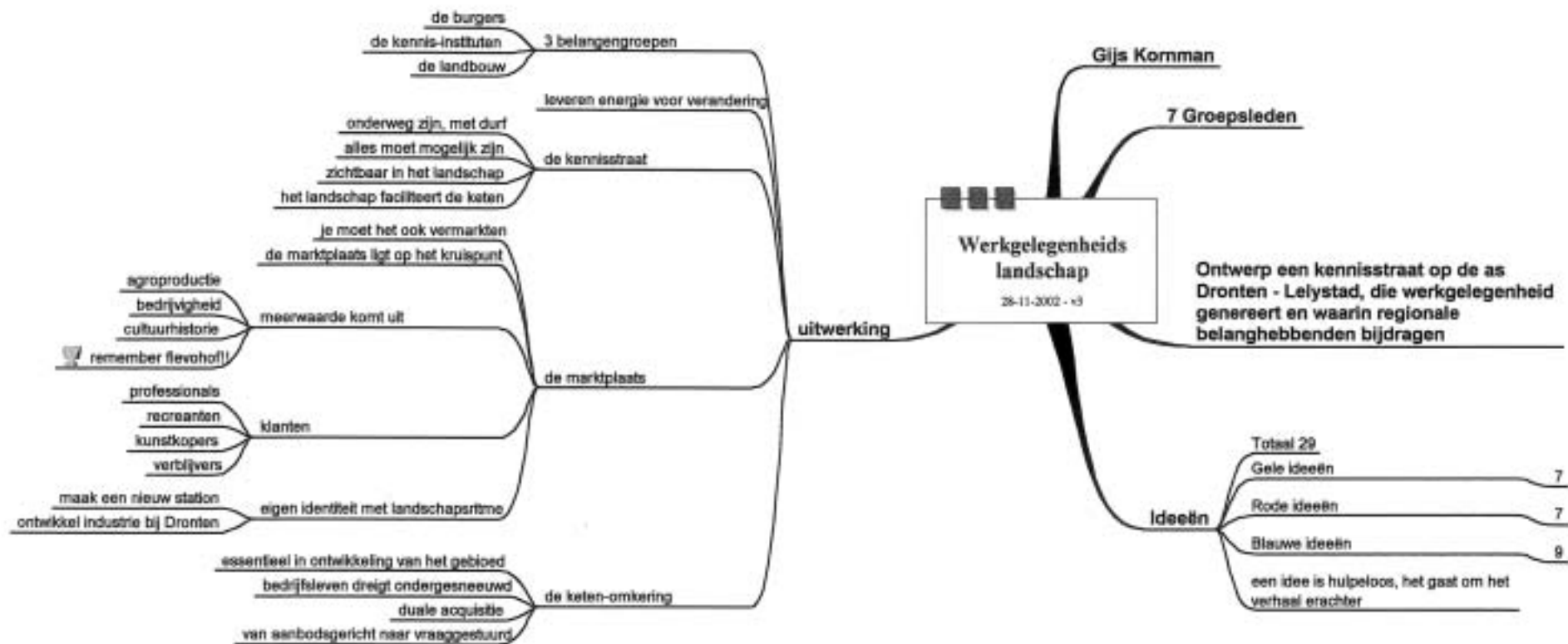
## Mindmaps



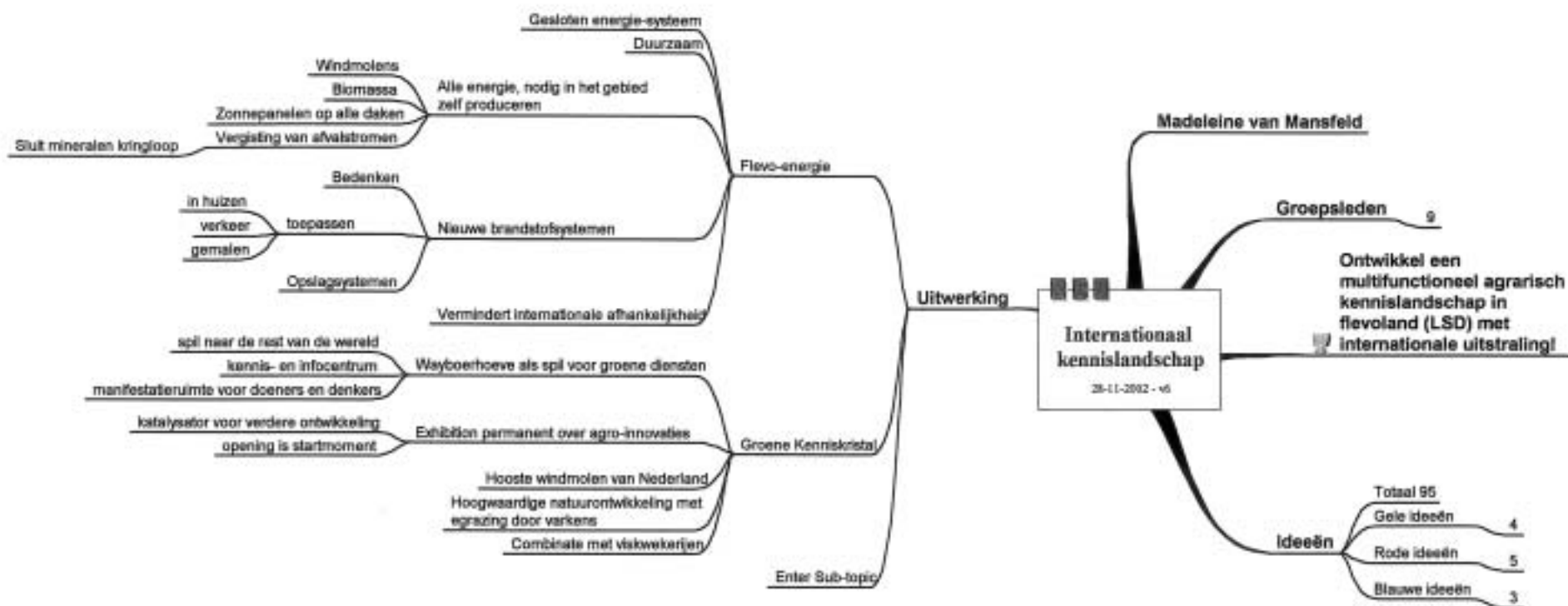
Mindmap 1. Samenvatting plenaire discussie over centrale thema's.



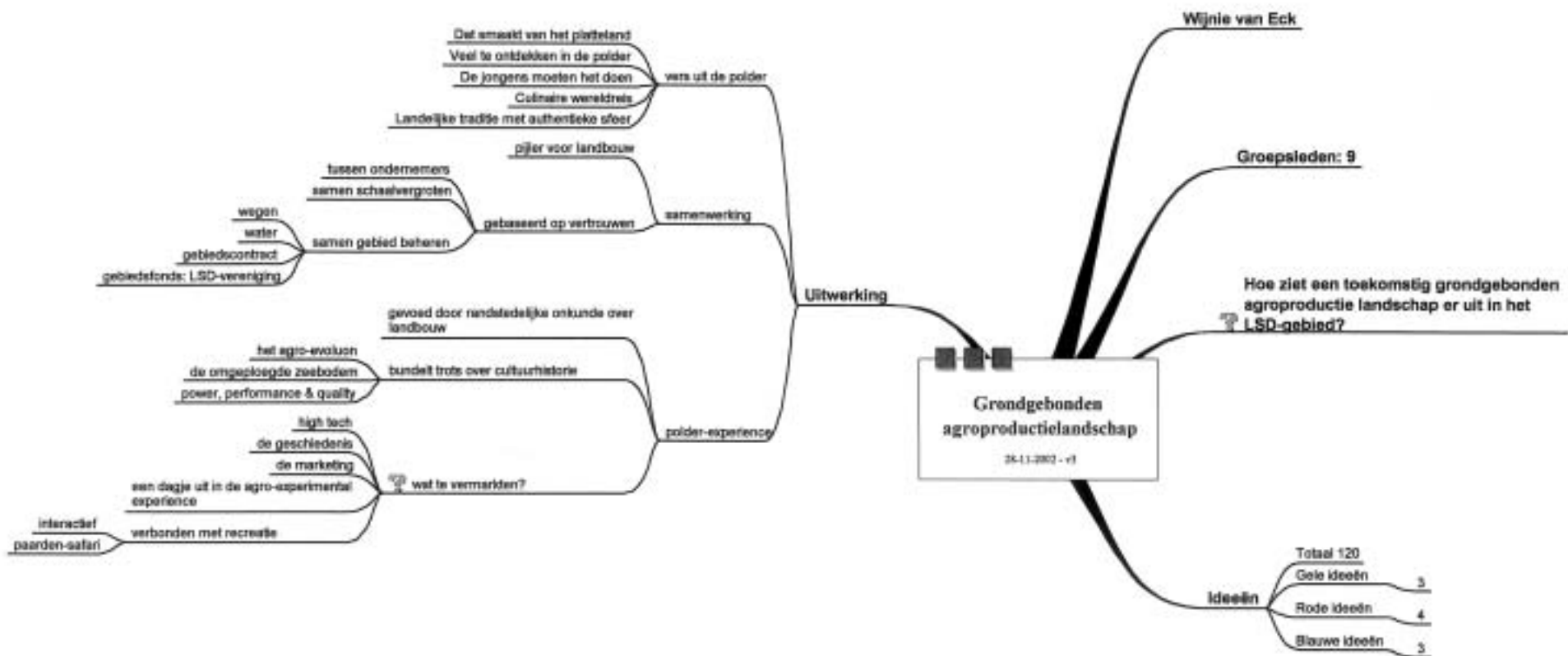
Mindmap 2. Presentatie basistrends (Peter Smeets, Alterra).



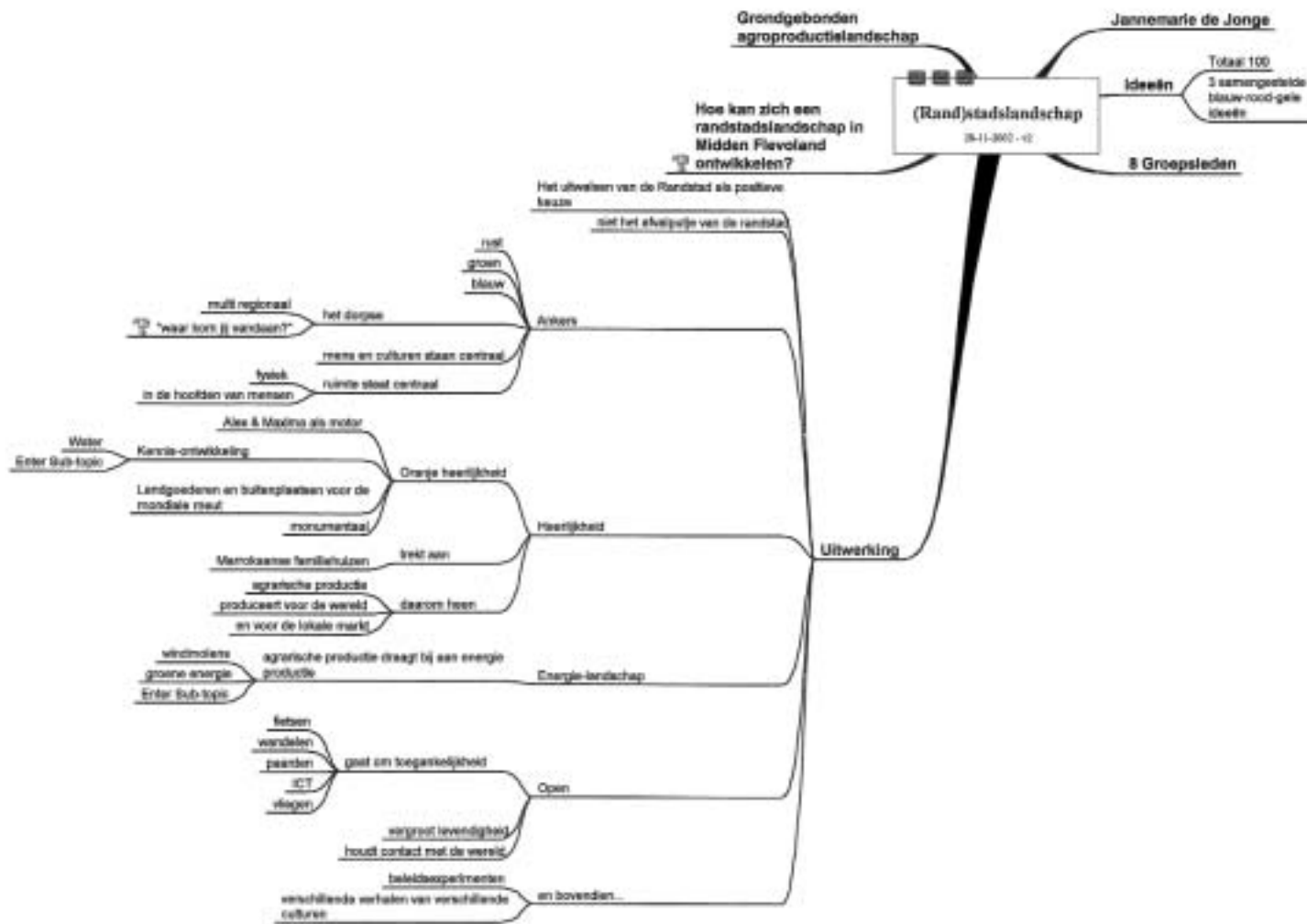
Mindmap 3. Samenvatting discussie over toekomstbeelden themagroep 'Werkgelegenheidslandschap'.



Mindmap 4. Samenvatting discussie over toekomstbeelden themagroep 'Internationaal Kennislandschap'.

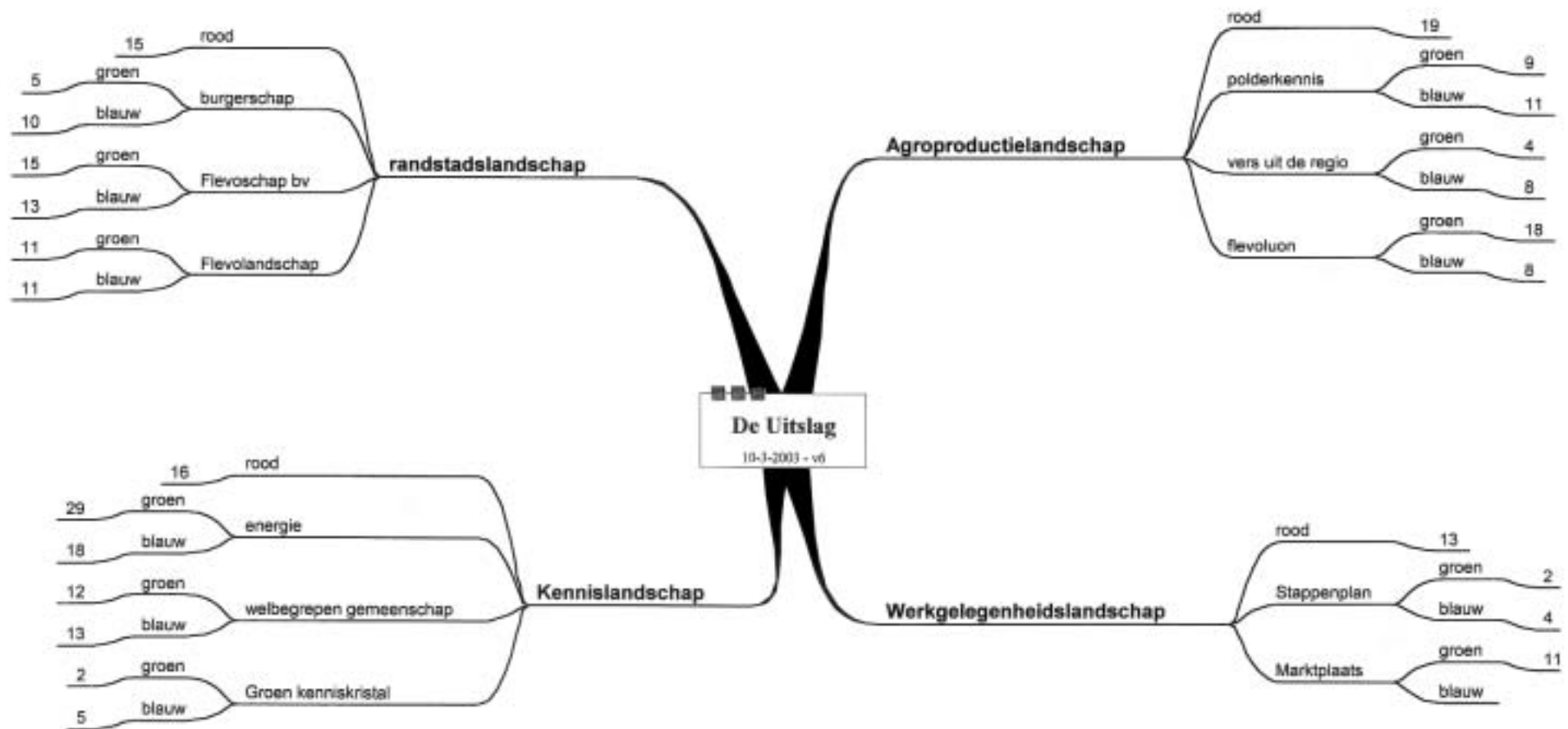


Mindmap 5. Samenvatting discussie over toekomstbeelden themagroep 'Grondgebonden Agroproductie Landschap'.



Mindmap 6. Samenvatting discussie over toekomstbeelden themagroep '(Rand) stadslandschap'.





Mindmap 7. Samenvatting waardering van de uiteindelijke resultaten door de participanten.

# Bijlage 8

## Persoonlijke statements

Als afsluiting van het atelier werd aan iedere deelnemer gevraagd om op te schrijven wat zij/hij zou gaan doen bij terugkomst thuis en/of op het werk. Deze bijlage geeft een overzicht van de individuele korte termijnacties en de betrokkenheid van de participanten.

- Welke dingen lopen goed, wat kan beter in zo'n atelier.
- Continue verbeteren, werkvorm ontwikkelen.

*W. van Eck*

- Integrale gebiedsvisie samenstellen omdat verschillende elementen uit de deelvisies goed bij elkaar zouden kunnen.
- Binnen mijn instituut de discussie op gang brengen. Waarom? Hier liggen kansen.

*A. Visser*

- Mijn collega's bij FD-Lelystad en elders vertellen over de ideeën en die ideeën zo proberen te vermenigvuldigen en te concretiseren.
- Achtergrond motto; synergie tussen kennisproducten.

*F. Leenstra*

- Rapportage over de ervaringen.
- Advies opzetten van een projectorganisatie.

*G. Benning*

- Wat ga ik morgen met deze resultaten doen? Waarom?
- Eigen visie ontwikkelen op zulke innovatie processen.
- Als inspiratie gebruiken voor eigen werk.
- Relatie leggen met eigen werkveld.
- Contact met WUR verstevigen.

*Renske Loefs*

- Ordenen en aan het werk.
- Waarom?
- Biedt inspiratie om draagvlak te creëren en te kiezen.

*C. Wierda*

- Verslag doen van deze bijeenkomst op de bureauavond die gebruikt wordt voor vakinhoudelijke discussie.
- Dit weekend naar het Evoluon om te analyseren hoe zo een project in twee decennia kan veranderen en initialiseren!

*J. van den Bout*

- Collega's vertellen hoe de opzet was en resultaten/concepten. Waarom: leren van resultaten.
- Bij vervolgoopdracht uitwerken. Ruimtelijke concepten, spelregels etc.
- Lid-ontwerpteam, waar, inspirerend.

*M. Eekhout*

1. Warm houden van de "Flevolandschapgedachte" bij de Raad van Bestuur van WUR.
2. Deel uitmaken van de klankbordgroep van het project.
3. Op de hoogte blijven en indien nodig en mogelijk stimuleren van ontwikkelingen.

*A. Alblas*

- Wat? 1) Analyse werkproces en 2) Koppelen vergelijkbare ideeën/projecten aan grenzende kerngebieden.
- Waarom? Leertijd.
- Meerwaarde-vergroten haalbaarheid.

*M. van Mansfeld*

- Morgen ga ik de resultaten verwerken in mijn ontwerpen aan het Flevolandse landschap, met name aan het gebiedsgerichte beleid.
- Omdat ik gedurende dit atelier een aantal nieuwe en verfrissende ideeën heb opgedaan.

H. Heester

- Wat/Topkwaliteiten uit de vizier filteren.
- Waarom/Om het hoogste niveau te bereiken.

C. Ortelee

- Aantal ideeën uit workshop (bijv. energiebaan) plek geven in Is. Studie voor gemeente Lelystad om gedachtegoed uit te dragen voor gemeente Lelystad, fantastisch gebied.

P. Schengenga

- Morgen doen!
- Enthousiasmeren richting Provincie Flevoland

K. Gijs

- Goed over nadenken, hoe vertel ik het mijn burens? (Zijn zo verschillende mensen) wisentwegbewoners.

R. Rispens

- Wat ga ik met de resultaten doen?
- Resultaat voor mij is het proces dat aan dit atelier ten grondslag ligt.
- Ik ga mij verder bezinnen en bekwamen op/in dit proces/implementatie.
- Waarom: Omdat het proces innovatief en efficiënt is.

Joost Tersteeg, Alterra

- Resultaat inbrengen in projectgroep Kennislandgoed en bezien hoe LEI-kennis en kunde een bijdrage kunnen leveren.

T. Vogelzang

- Projectvoorstel richting provincie uitschrijven voor vervolgtraject om haalbare ideeën volgend jaar al te kunnen uitvoeren.

G. Migchels

- Wat: Programmaleider "groene metropolen" informeren.
- Waarom: "Draagvlak voor vervolg bewerkstelligen".

G. Kolkman

- Ik start met bekijken van mijn eigen regio dmv denkbeeldige kaart.
- Kan tot inzichten leiden, gevolgd door concrete projecten, bijdrage leveren aan woonplezier.

Renske van den Tempel

- Ik zal enthousiast vertellen over de grote kansen van het gebied om draagvlak te creëren voor het kennislandgoed.
- Ik wacht het integrale rapport af om de resultaten vervolgens in de visievorming voor het gebied te betrekken.

Tom Veldhuis, Gemeente Lelystad

- Tegelijk verder uitwerken, en contact te leggen maar ook toepassen in de praktijk omdat het kansen biedt voor de stad en de regio.

P. Klooster

- Stimuleren dat de coöperatie tot stand komt, omdat dat de ruggegraat van het geheel is. Zowel Henk Verweij als Rien van de Velde moeten hiervoor benaderd worden.

W. van de Kooij

- Onder de aandacht van de dienstleiding brengen (Domeinen) om te bezien of hier anticiperend beleid op gezet moet worden.

H. Rozendaal

- 
- Gerard achter zijn vodden zitten om de trein zo snel mogelijk in gang te krijgen.

*E. Brommer*

- Rendementsanalyse.
- Omgeving mobiliseren/enthousiasmeren.

*J. Appelman*

- Uitleggen aan mijn collega's wat hier besproken is en kijken of er draagvlak is.
- Omdat ik hier mede namens de NLTO zit. Omdat ik vind dat je in kansen en niet in problemen moet denken.

*H. Waalkens*

- Morgen laten bezinken.
- Daarna nadenken over mogelijkheden tot bijdragen aan/inbreng in:
  - Verdere plan ontwikkeling.
  - Centrale marketing/acquisitie organisatie.
  - Invulling Bronmassa-Energie-projecten.

*J. Driegen*

- Ik ga morgen de kansen verkennen om als Staatsbosbeheer deel te nemen aan de gebiedsontwikkelingsmaatschappij.
- Omdat ik vind dat SBB daar een waardevolle bijdrage aan kan leveren en er tevens van kan leren, ook voor andere situaties.

*L. Bronkhorst*

- Terugkoppelen met de organisatie en de meningen peilen.

*K. Deinum*

- Organiseren, informeren.
- Actiepunten uitwerken.
- Waarom: Denken in het Doen vertalen

*R. Nijboer*

- Ik ga dit atelier als een topper evalueren omdat Annemarie, Jannemarie, Wijnie, Madeleine, Gijs en Marion fantastisch werk geleverd hebben.

*P. Smeets*

---

## Colofon

- Opdrachtgevers: Praktijkonderzoek Veehouderij, Lelystad  
Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte
- Financieringsbronnen: Groene Metropolen LNV-DWK-programa 386,  
Multifunctionele Bedrijfssystemen (LNV-DWK-programma  
400 V), Wageningen Initiative for System Innovation
- Projectleider: Annemarie Groot  
(*Wageningen Proces Consultancy/Alterra*)
- Facilitatoren: Peter Smeets, Jannemarie de Jonge, Madeleine van  
Mansfeld en Wijnie van Eck (*Alterra*)  
Gijs Kornmann (*LEI*)
- Organisatie en logistiek: Marion Bogers (*Alterra*)
- Auteurs: Annemarie Groot (*Wageningen Proces Consultancy/Alterra*)  
Kamiel Deinum (*Gemeente Dronten*)  
Theo Vogelzang (*LEI*)  
Gerard Migchels (*Praktijkonderzoek Veehouderij*)  
Catherinus Wierda (*Praktijkonderzoek Veehouderij*)
- Vormgeving en druk: Alterra, SMC, Team Vormgeving & DTP
- Contact personen: Catharinus Wierda (*e-mail: c.wierda@pv.agro.nl*)  
Annemarie Groot (*e-mail: a.m.e.groot@alterra.wag-ur.nl*)
- Referentie: Groot, A.M.E., K. Deinum, G. Migchels, T. Vogelzang en  
C. Wierda (2003). *Op Weg naar een Gebiedsdialoog  
Flevoland: een verslag van het atelier Kennislandgoed  
Flevoland (26, 27 en 28 november 2002).*  
Alterra-rapport 703, ISSN 1566-7197.

Deze uitgave verschijnt onder de noemer van de deelnemers aan het atelier Kennislandgoed Flevoland. De redactie is gedaan door Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, Wageningen.

Alterra  
Postbus 47  
6700 AA Wageningen  
Tel: 0317 47 47 00  
Fax: 0317 41 90 00

Praktijkonderzoek Veehouderij  
Postbus 2176  
8203 AD Lelystad  
Tel: 0320 29 32 11  
Fax: 0320 24 15 84



"Op weg naar een gebiedsdialoog Flevoland"

*Een verslag van het atelier Kennislandgoed Flevoland*